

АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
ИНФОРМАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ШЫҒЫС ДАРЫНЫ

№ 4, 2015

Жылына 4 рет шығады Редакция алқасы А. Садыкова - Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасының басшысы, э.ғ.к.	Ұлтжандылыққа тәрбиелеу Воспитание патриотизма <i>Келгембаева Б.Б., Зайсанбаева Г.Н.</i> Ұлт көшбасшысы Н.Ә.Назарбаевтың өмірбаяндық деректерін пайдалану арқылы жастардың бойында патриоттық сезімді қалыптастыру.	4
Ж. Айтпаева - Шығыс Қазақстан өңірлік ғылыми-практикалық «Дарын» орталығының директоры, п.ғ.к.	Білім берудегі менеджмент Менеджмент в образовании <i>Ахаева Н.В.</i> Модель исследования в действии «Улучшение школьной практики через внедрение новых подходов в процессы преподавания и учения».	8
Н. Завалко - профессор, педагогика ғылымдарының докторы	<i>Трунова И.Е., Ермолаева Е.Б., Левыкина Н.В., Гайнелгазыева А.Ж.</i> IT -школа как перспективное направление в развитии одаренности учащихся	12
Басып шығаруға жауапты: Г. Рахимжанова К. Исакова Дизайн және беттеген: А. Сабиева	<i>Кусайнова Б.С.</i> Лессенстадия әдісі – білім сапасын арттырудың алғышарты.	15
Меншік иесі: Шығыс Қазақстан облысы әкімдігі білім басқармасының «Дарын» Шығыс Қазақстан өңірлік ғылыми-практикалық орталығы» коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны	Көптілді меңгерген тұлғаны дамыту Развитие полиязычной личности <i>Мамчур А.С.</i> Тілдерді дамыту – еліміздегі мемлекеттік саясаттың аса маңызды бағыты ретінде.	18
2014 жылы 17 қазандағы № 14598-Ж мерзімді баспасөз басылымын және ақпараттық агенттікті есепке қою туралы куәлік Қазақстан Республикасы инвестициялар және даму Министрлігі байланыс, ақпараттандыру және ақпарат Комитетімен берілген	<i>Мусаханова Г.К.</i> Полиязычное обучение – требование времени.	23
<i>Журналда жарияланған мақалалардағы ой-пікірлер редакцияның көзқарасын білдірмейді. Редакция оқырмандарға жауап бермейді, материалдар кері қайтарылмайды.</i>	Іс – тәжірибемнен Из опыта работы <i>Стеблецова И.С., Еремеева И.Г.</i> Пути развития интеллектуальных умений школьников как одного из компонентов одаренности (на примере предмета «История Казахстана»).	27
	<i>Дюсенбаева А.Т.</i> Педагогические условия развития лидерства одаренных детей в детских общественных организациях.	30
	Дарындылық психологиясының мәселелері Вопросы психологии одаренности <i>Адрышева А.</i> Дарындылық барлық балада бар және оны психологиялық анықтаудың жолдары.	34
	Олимпиада мен жарыстарға дайындық Подготовка к олимпиадам и соревнованиям Задания и решения областной олимпиады школьников (физика, 9 - 11 классы).	37
	Жас шығысқазақстандықтардың жетістіктері Достижения юных восточноказахстанцев Бронзовый призер юниорской олимпиады.	41
	Молодым лидерам – идеи нового Казахстанского патриотизма.	44
	Мейірімділікпен нұр шашқан олимпиада.	46
	Шығыс қазақстанның дарынды оқушылары венгрия елінде.	48
	Шығармашылық мектебі Школа творчества Шығыстың жас дарын таланттары дельфилік ойындардың жүлдегері атанды	49
	Елбасы мұраты – ел бақыты.	50
	Жас өнерпаздар байқауы.	51

**САДЫҚОВА
АҰЖАН ЕРХАНҚЫЗЫ**
ШҚО білім басқармасының басшысы

Құрметті оқырман!

Балалық шақ – адам өмірінің ең тамаша және қуанышты кезеңі, жаңалықтар мен алғашқы жетістіктерге жетіп, әлемді тануға ұмтылатын уақыт. Бүгінгі балалық бақытты кезеңді бағалаңыздар. Біздер, үлкендер – сіздердің ата – аналарыңыз бен ұстаздарыңыз оның жарқын болуына бар күш – жігерімізді саламыз!

Қазіргі уақытта Егеменді елімізде өнерлі жастарға барынша жағдай жасалып, сапалы білім беру мәселесі басты назарға алынған. Үздіксіз өміп жатқан халықаралық олимпиадаларға, шығармашылық жарыстарға жастардың көптеп қатысуы және жүлделі орындарды еншілеуі осының айқын дәлелі. Дарыны дара, парасат – пайымы заңғар биік жастар туралы мақтанышпен айтуға болады. «Шығыс дарыны» журналы қабілеті жоғары, үлгі боларлықтай оқушылардың еңбектері, ғылымдағы жаңалықтары мен жетістіктері, жаңа бастамалары оқырман қауымға жол тартатынына сенімдімін.

Біздің облысымызда дарынды және қабілетті балаларды қолдау, олардың шығармашылық дамуы бойынша жүйелі жұмыстар атқарылуда. Қажетті заманауи жабдықтармен қамтылған мектептер саны жыл санап артуда. Болашақта журнал бетінде білім беру саласындағы жаңа жобалар, ғылымдағы тың серпілістер мен жаңа есімдер туралы ақпарат алуға болады.

Журналдың жас оқырмандары көбейіп, қазақстандық ғылымның дамуына өлшеусіз үлес қосатынына сенемін.

Білімді де жалынды жастарымыз еліміздің ертеңгі жарқын болашағының негізі. Аталмыш бағытта қолға алған барлық бастамаларыңыз жемісті болсын!

ҰЛТ КӨШБАСШЫСЫ Н.Ә.НАЗАРБАЕВТЫҢ ӨМІРБАЯНДЫҚ ДЕРЕКТЕРІН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ ЖАСТАРДЫҢ БОЙЫНДА ПАТРИОТТЫҚ СЕЗІМДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

**КЕЛГЕМБАЕВА
БАҚЫТЖАН БЕКЕНҚЫЗЫ**

С. Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан
мемлекеттік университеті, Біліктілікті бекіту
орталығының директоры, ф.ғ.к.

**ЗАЙСАНБАЕВА
ГҰЛНАР НИҒМЕТҚЫЗЫ**

"Өрлеу" БАҰО АҚ филиалы ПҚ БАИ
"Тұлғаны тәрбиелеу және әлеуметтендіру"
кафедрасының меңгерушісі, ф.ғ.к.

Мақала өскелең ұрпаққа патриоттық сезімдерін қалыптастыруға арналған. Қазіргі кезеңде қазақстандық патриотизмінің, Қазақстан Республикасы қызметінің негізгі қағидаларының бірі патриоттық сезімді қалыптастыру мәселесі өткір қойылды. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев жастардың білім маңыздылығы, оның сөздерінде, оның жоғары азаматтық және адамгершілік қасиеттерді қалыптастыруға үнемі назар аударады. Бүгінгі таңда Қазақстанның жоғарғы оқу орындарында студенттерге қазақ халқының этностық ерекшеліктерін, тарихы мен мәдениетін, сондай-ақ халықтың батыр ұл-қыздарының ерлік істерін дәріптеу жастарға патриоттық тәрбие берудің және оны қазіргі жағдайда зерттеудің қажеттілігін арттыра түседі.

Түйін сөздер: патриоттық сезім, патриоттық тәрбие, ұлт болашағы

Қазақстан тәуелсіздік алған 1991 жылы Ұлыбританияның «Темір ханымы» М.Тетчер Н. Назарбаевқа «Қазір әлемде 5-6 ірі және өте ықпалды саясаткерлердің ішінде Н. Назарбаев та бар. Мен оған сенемін және Қазақстанда жасалып жатқан істермен толық келісемін», - деген екен. Сол уақыттан бері 24 жыл өтсе де, осы айтылған сөздер қазіргі кезең үшін де ақиқат болып отыр.

Қазіргі жағдай әлем елдерінің қай-қайсысына болмасын қатаң сынақтар алдында тұр. Жас қазақ елі үшін де бұл сынақтан абыроймен өтіп, Орталық Азиядағы беделді мемлекеттердің көшбасшысына айналу мақсаты жолында қажырлы еңбек етуі қажет. Бұл ретте, уақыт әрбір қазақстандықтың бойындағы Отансүйгіштік рухтың – қазақ елінің әлемдік өркениетті елдер көшіне қосылып, дүниежүзілік қауымдастықтан лайықты орын алуына мүмкіндік беретін бірден-бір күш екенін дәлелдеуді талап етуде.

Көп ұлтты Қазақстан халқы үшін Отансүйгіштік сезімінің рухани саладағы тату-тәтті тірлік, азаматтық келісімге ғана емес, мемлекеттік материалдық негізін нығайтуға да тікелей ықпалы бар.

Қазіргі кезде республикамыздың егемендігі мен бейбітшілігін сақтауда тұлғаның отансүйгіштік қасиетін дамыту арқылы Қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға үлкен мән

«Еркін елдің ертеңі – кемеі білім мен кемеі ғылымда»
Н. А. Назарбаев

беріліп отырғандығы Қазақстан Республикасында, Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңында, Қазақстан Республикасының 2011-2020 жылдарға арналған Білім беруді дамыту Мемлекеттік бағдарламасында, Қазақстан Республикасы Президентінің республика халқына Жолдауларында, Қазақстан Республикасы тарихи сананы қалыптастыру, Қазақстан Республикасы мәдени-этникалық білім беру тұжырымдамаларында, «Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясында», «Бала құқығы туралы декларацияда» және үкіметтің құжаттарында, ғылыми-зерттеу жұмыстары мен ағымдағы басылым беттерінде айқын аңғарылады.

Білім беру саласында тәрбие жүйесін жетілдіруге байланысты алдымызға қойған негізгі мақсат – «жастардың бойында белсенді азаматтық ұстанымды, әлеуметтік жауапкершілікті, отансүйгіштік сезімді, жоғары адамгершілік және көшбасшылық қасиеттерді қалыптастыру», - деп нақты көрсетілген. Қазіргі қоғамдық-әлеуметтік жағдайда жеке тұлғаның бойындағы Қазақстандық патриотизмді қалыптастыру басты міндет болып саналады.

Патриоттық тәрбиенің күретаыры Күлтегін, Тонікөк, XVI-XVIII ғасырда елі мен жері үшін жан аямай күрескен Жалаңтөс, Қарасай, Қабанбай, Бөгенбай, Наурызбай т.б. батырлар ісінен бастау алады.

Сонымен қатар, ұрпақ бойындағы ерлік сезімін оятып, туған жерге деген сүйіспеншілігін қалыптастыруда негізгі орын алады. Сонымен қатар, ұрпақ бойындағы ерлік сезімін оятып, туған жерге деген сүйіспеншілігін қалыптастыруда Аймауытов Ж., әл-Фараби, Байтұрсынов А., Баласағұн Ж., Бөкейханов Ә., Гумилев Л.Н., Диваев Ә., Досмұхамедов Х., Дулатов М., Қашқари М., Құдайбердиев Ш., т.б. мәдени мұралары шешуші рөл атқарады. Елбасының саяси, адами тұлғасы жастардың бойындағы отансүйгіштік рухтың қалыптастырудың қайнар көзі болып табылады.

Тарихты көшбасшы тұлғалар жасайды. Қазақстанның жасампаз тарихын айқындаушы тұлға да Елбасы. Қарапайым қазақ отбасында дүниеге келіп, қазақи тәрбие көріп, еңбек етуді жас кезінен ата-анасының үлгісінде бойына сіңіріп өскен Елбасы кейінгі ұрпақтарға да былай деп өсиет айтады:

«Нағыз патриоттық тәрбие үйден, өз отбасыңнан бастау алады. Ата-ананы, іні-қарындасты, туған-туыстың баршасын жақсы көру патриоттық сезім қалыптастырады. Солардың қамын ойлау арқылы Отанға жақсылық жасайсың. Біздің елімізді жаудан қорғаған батырлар шайқасқа шығар алдында өз отбасын қорғауды, оларды ешкімнің де жәбірлеуіне жол бермеу керектігін де ойлағаны анық. Ата-анасы мен бала-шағасын, туған-туысын, ауыл-аймағын қорғаған батыр сол арқылы отанын да қорғады». Сондықтан да, отбасында Отанға, елге, Президентке деген құрмет, ризашылдық ата-ананың тәрбиесі арқылы сіңеді. Сонымен қатар, Патриоттық тәрбие негізінен мемлекеттік білім беру мекемелерінде іске асырылады.

Бүгінгі жаһандану үрдісінде патриотизм ұғымы тек мемлекеттік тұрғыда ғана емес, әлемдік деңгейде бейбітшілік пен тыныштықты сақтау мәселесі тұрғысынан қарастырылады. Қазақстан патриотизмі әлемдік тыныштық пен бейбітшілікті сақтаудың негізгі бір тұғыры деп айтуға болады. Металлург болып еңбек еткен жылдардағы еңбек жолын суреттегенде «... Пештің температурасы екі мың градусқа дейін жетеді. Бір жағынан шаң, бір жағынан газ. Былайша қарағанда, нағыз тозақтың өзі. Жұмысты бір сәтке де тоқтатуға болмайды. Тоқтату тұрмақ, қарқынын бәсеңдетуге болмайды. Металл қатып қалса – апат», деп жазады. Қайсар рухты қазақтың жігіті қайнаған домна пеші мен балқыған темірдің ортасында 8 жылын өткізеді. Қиындыққа мойымау, қажырлы еңбекке бар күш-жігерін аямауды осы жылдары бойына дарытады.

Елбасының бойындағы намысшылдығы, ұлтжандылығы жастардың қазіргі кездегі үлгі алатын басты қасиеттері болмақ. Еңбек пен намыс ол үшін егіз ұғым болған. Туған жері Шамалғанда тұрғанда орыс, украин, неміс, әзірбайжан, түрік сикты көптеген ұлттың балаларымен

«араласып, құраласып, жарыса» өскен. «Сабақ оқуда болсын, спортта болсын, көркемөнерпаздар үйірмесіне қатысуда болсын» намысты қолдан бермеуге тырысқан [2].

Елбасы қашан да Абайдың асыл мұрасын халқымызға үлгі-өнеге етуден аянып қалған жоқ. Абайдың сөз асылын өміріне серік етіп, өмір бойы көл-көсір игілігіне қанықты. Абай мұрасын – сарқылмас рухани қорек етті. «Жалпы, бізге, – дейді ол кітабында, – қазір қолға алып жатқан көп бастаманың дәйектемесін басқа жақтан іздеудің қажеті жоқ. Бәрін де Абайдан табасың» [1]. Бұл тұжырым сыр-сұхбат кітабының алтын арқауы екенін айтуға керек. Нұрсұлтан Назарбаев үшін Абай мұрасы – идеялық қару, іске басшылық.

Біз өскелең ұрпаққа Елбасының жарқын тұлғасын үлгі ете отырып, тәрбие беруде оның өз өмірінде Абайдың «Өзіңе сен, өзіңді алып шығар, Еңбегің мен ақылың екі жақтап» деген сөзін ұдайы есте ұстағанын» да үлгі етеміз.

Қ а з а қ с т а н
Р е с п у б л и к а с ы
П р е з и д е н т і
Н.Ә.Назарбаевтың
«Қазақстан – 2050»
с т р а т е г и я л ы қ
бағдарламасындағы

«Өз бойымызда және балаларымыздың бойында жаңа қазақстандық патриотизмді тәрбиелеуіміз керек [3]. Бұл ең алдымен елге және оның игіліктеріне деген мақтаныш сезімін ұялатады. Бірақ бүгінде қалыптасқан мемлекеттің жаңа даму кезеңінде бұл түсініктің өзі жеткіліксіз. Біз бұл мәселеге прагматикалық тұрғыдан қарауымыз керек. Егер мемлекет әр азаматтың өмір сапасына, қауіпсіздігіне, тең мүмкіндіктеріне және болашағына кепілдік беретін болса, біз елімізді сүйеміз, онымен мақтанамыз. Осындай тәсіл ғана патриотизмді және оны тәрбиелеу мәселесіне прагматикалық және шынайы көзқарасты оятады.

Біздің балаларымыз бен немерелеріміз сырт елден гөрі Отанында өмір сүргенді артық көретіндей, өйткені, өз жерінде өзін жақсы сезінетіндей болуға тиіс. Біздің еліміздің әрбір азаматы өзін өз жерінің қожасы ретінде сезінуге тиіс», - деген еді. Демек, ертеңгі ұлт болашағының бойында патриоттық сезімді қалыптастыру – бүгінгі педагогтердің алдында тұрған сын. Және бұл істе Елбасы тұлғасын үлгі етуден ұтарымыз мол.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Нұрсұлтан Назарбаев. «Таңдамалы сөздер» жинағы, 11-том. Астана, 2014 жыл. 693-б.
2. Нұрсұлтан Назарбаев. «Өмір өткелдері». Сұхбат кітабы. Астана. «Фолиант» баспасы. 2015 жыл, 45 бет
3. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» стратегиясы

МОДЕЛЬ ИССЛЕДОВАНИЕ В ДЕЙСТВИИ «УЛУЧШЕНИЕ ШКОЛЬНОЙ ПРАКТИКИ ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЕ НОВЫХ ПОДХОДОВ В ПРОЦЕССЫ ПРЕПОДАВАНИЯ И УЧЕНИЯ»

АХАЕВА НАТАЛЬЯ ВАСИЛЬЕВНА

*кандидат педагогических наук, Почетный работник образования РК,
директор КГУ «Валеологическая специализированная
школа-комплекс для одаренных детей» УО ВКО*

*«...первостепенная задача современной системы образования – это подготовка
людей, обладающих критическим мышлением и способных
ориентироваться в информационных потоках»*

Н.А. Назарбаев

«Великая цель образования – это не знания, а действия», - эти слова философа Герберта Спенсера остаются актуальными до сегодняшнего дня. В образовательном пространстве Республики Казахстан произошли существенные изменения относительно целей образования и путей их осуществления в 21 веке. Где главная роль в изменении системы образования отводится школе, с его сильным, способным к самосовершенствованию педагогическим коллективом, где основой для каждого учителя будет являться эффективность преподавания. Следовательно, педагог в своей деятельности руководствуется необходимостью научить каждого ребенка критически мыслить, сформировать у него понимание того, что именно ему самому необходимо овладеть различными видами знаний, быть уверенным в себе, ощущать себя успешным во всем. А в достижении этого, педагогам самим необходимо перестроиться на реализацию новых подходов, повышать непрерывное профессиональное развитие, уметь принимать решения как самостоятельно, так и совместно с коллегами (Lesson study, коучинг и менторинг, создание коллаборативной среды в образовательном процессе). В связи с этим, учитель сам осознает потребность в постоянном повышении своей исследовательской культуры, развитие которой возможно через исследование в действии.

Основой для внедрения новых подходов в образовательный процесс является план развития школы (ПРШ). План способствует систематической координации всех процессов образовательной деятельности. Он является циклическим процессом выявления, развития, внедрения и оценки прогрессивных результатов, который создается с учетом данных первоначального аудита.

Разработанная нами модель плана развития школы реализуется в рамках профессиональной практики и в процессе развития преподавания и учения (см рис.1).

Профессиональная практика основывается на **профессиональном развитии**, а именно предполагает процесс, в результате которого субъект профессиональной деятельности совершенствует качество и уровень своих профессиональных знаний, умений, навыков, компетенций и развивает личностные качества, необходимые для успешной трудовой деятельности.

Профессиональная практика должна состоять из циклов развития. Это дает возможность руководителю постоянно организовывать коллаборативную среду, сотрудничать как с командой развития, так и с каждым педагогом. Они совместно планируют дальнейшую работу,

Рисунок 1

последовательно внедряя ее в школьную практику, своевременно осуществляя критический обзор и целенаправленно реагируя на возникающие изменения в образовательном . Профессиональная практика реализуется через “**критический обзор**”, который предполагает, совместное с командой развития проведение первоначального аудита и сбора информации по выявлению, на какой стадии развития находится школа. Полученные данные аудита дадут возможность проанализировать их и принять дальнейшее решение по определению SMART – цели и разработке стратегических приоритетов развития. Содержание приоритетов отражает процесс преподавания и учения, которые в ходе их реализации будут способствовать лучшим изменениям школьной практики, ориентированы на индивидуальное развитие и обучение каждого ребенка (см рис 2.).

Важным этапом в цикличности профессиональной практики является «**реакция на изменения**». Это деятельность предполагает постоянный сбор диагностических данных, которые раскрывают влияние на внедрение изменений в образовательный процесс.

Прежде, чем приступить к организации деятельности педагогического коллектива, каждый руководитель должен организовать **управление отчетностью педагогов**. Под **управленческой отчетностью** нужно понимать получение информации о результатах деятельности на основе определенных показателей. А под **управлением отчетностью педагогов** необходимо понимать уровень качества развития профессионализма в деятельности педагога, в организуемом им процессе преподавания и учения. Следовательно, каждый руководитель должен уметь оценить деятельность учителя в классе, как он осуществляет исследование в действии и эффективно ли организует образовательный процесс.

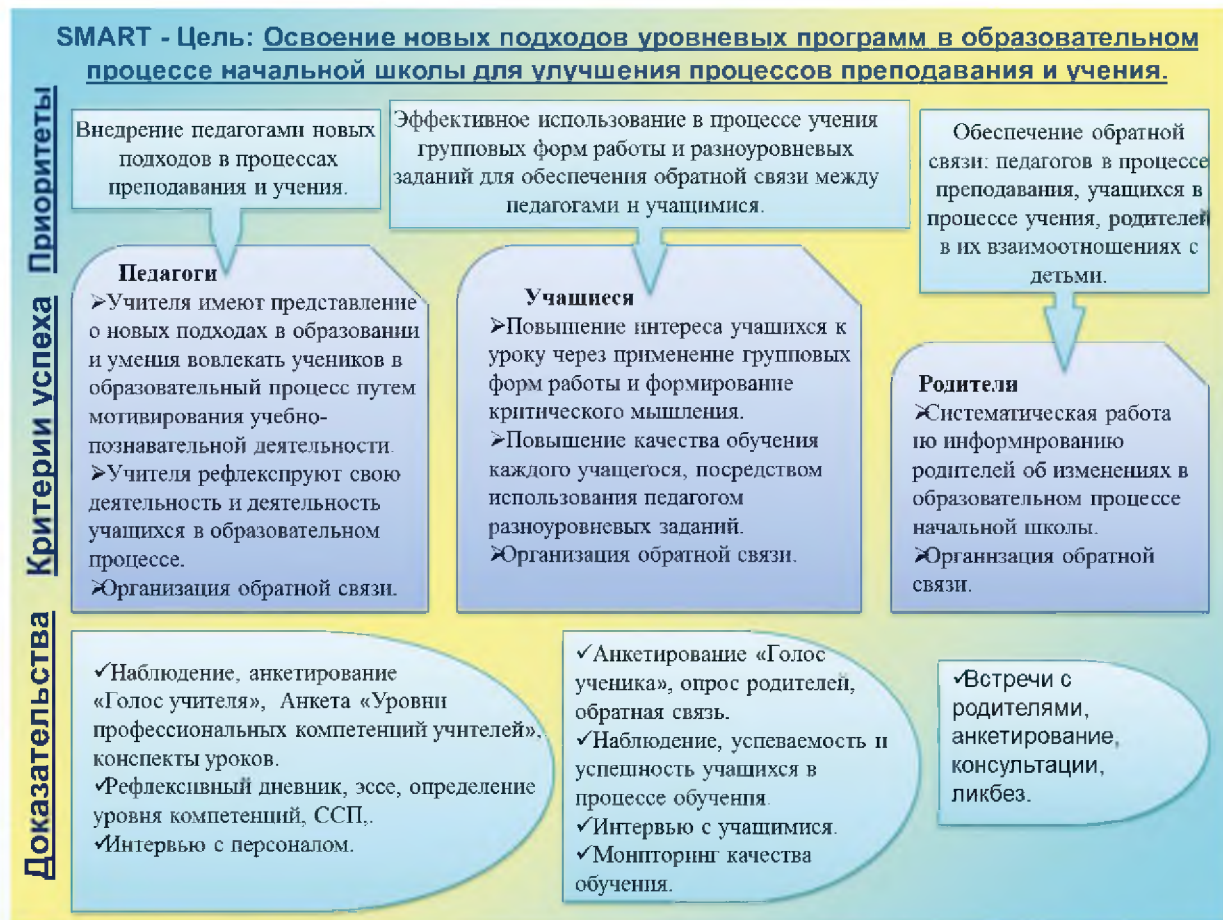

Рисунок 2

Педагогическая отчетность реализуется через осуществление двух функций: формативной и суммативной. **Формативная функция** предполагает выявление потребностей педагогов в их непрерывном профессиональном развитии. Удовлетворение этих потребностей приведет к профессиональному саморазвитию и индивидуальному росту, где учителя станут Учителями – лидерами, лидерами своего профессионального развития. Выявление потребностей учителей необходимо выявлять через международное исследование преподавания и учения TALIS.

Суммативная функция предполагает оказание педагогам постоянной педагогической поддержки в непрерывном профессиональном развитии. Следовательно, педагогическая поддержка будет способствовать улучшению школьной практики и оказанию педагогами качественных образовательных услуг. Реализация данной функции возможна через создание школьного и внешнего сетевого сообщества обучающихся (далее ПОС - профессиональное обучающееся сообщество). Это приведет к тому, что каждый учитель будет эффективно руководить классом, во время урока поддерживать активизацию мыслительной деятельности учащихся и постоянно мотивировать их на учебно-познавательный процесс. Педагог должен уметь ставить цели, которые будут способствовать развитию индивидуальных особенностей и способностей у каждого ученика. Если школа функционирует как профессиональное обучающееся сообщество, то учителя в своей деятельности достигают высокий уровень обучения каждого учащегося. В связи с этим, педагоги, находящиеся в профессиональном обучающемся сообществе выйдут на соответствие требованиям к компетенциям педагогических работников.

Требования к компетенциям предназначены для определения единых требований к содержанию и качеству профессиональной деятельности педагогов.

В нашем исследовании мы определяли следующие уровни профессиональных компетенций педагога, а именно: психолого–педагогическая, компетентность отношений, компетентность использования информационно–коммуникационных технологий в обучении, управленческая компетентность в ходе урока и компетентность оценивания и анализа учебного процесса.

Процесс преподавания в данной модели мы видим через взаимосвязанные этапы действий, а именно: программа коучингов и менторинг, Lesson Study и среднесрочное планирование. Важным моментом является то, что все педагоги сосредоточены на обучении, ведут научные исследования и осуществляют рефлексию своей деятельности. Все педагоги ПОС создают и ориентируются на четкое и убедительное видение того, какой школа должна стать для каждого ребенка, обучающегося в ней. В связи с этим и предлагается программа коучингов и менторинг, где организуется индивидуальное и коллективное обучение для всех участников ПОС. В итоге

совместного сотрудничества все имеют возможность учиться друг у друга, учителя при внедрении идей по улучшению школьной практики, будут опираться на собственный педагогический опыт и опыт коллег. Следовательно, совместная их деятельность приведет к наилучшему результату всех участников образовательного процесса и к необходимости выявления и понимания потребностей каждого. Педагоги свободно проводят мониторинг, реальную (объективную, достоверную) рефлексию, а также осуществляют эвалюации результатов преподавания и учения (в учебном классе и на уроке).

Процесс учения предполагает реализацию исследовательской деятельности учащихся, внедрение стратегий критического мышления, получение учащимися обучающей информации через активные и интерактивные формы работы. Это также процесс, в котором постоянно организована индивидуализация и дифференциация образовательного процесса. Мы должны рассматривать индивидуализацию обучения как цель, а дифференциацию как средство ее достижения. В индивидуализации обучения необходимо предусматривать ее составляющие: учет индивидуальных особенностей учащихся в процессе обучения; принцип индивидуализации как требование к совместной деятельности учителя и учащегося; учет всех компонентов процесса учения; обеспечение реальных возможностей реализации личностно – ориентированного обучения. Следовательно, основной целью процесса учения будет развитие личности обучаемого, где учение является не только условием, но и основой и средством его личностного развития.

Таким образом, для улучшения школьной практики необходимо систематически поддерживать учителей в постоянном их профессиональном развитии и в проведении ими исследований по изучению непрерывных возможностей каждого учащегося. А работа профессионального обучающего сообщества приведет к партнерским формам исследования, которые будут нацеливать педагогов на обмен опытом и к комбинированию образовательных теорий. Проведенное нами Исследование в действии «Улучшение школьной практики через внедрение новых подходов в процессы преподавания и учения» показывает, что улучшились личные результаты учащихся, и каждый педагог школы определил для себя приоритеты в его личном развитии.

ИТ –ШКОЛА КАК ПЕРСПЕКТИВНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ В РАЗВИТИИ ОДАРЕННОСТИ УЧАЩИХСЯ

ТРУНОВА И. Е. - директор КГУ ОСШЛМФИ

ЕРМОЛАЕВА Е. Б. - заместитель директора по УР КГУ ОСШЛМФИ

ЛЕВЫКИНА Н. В. - заместитель директора по проф. дисциплинам КГУ ОСШЛМФИ

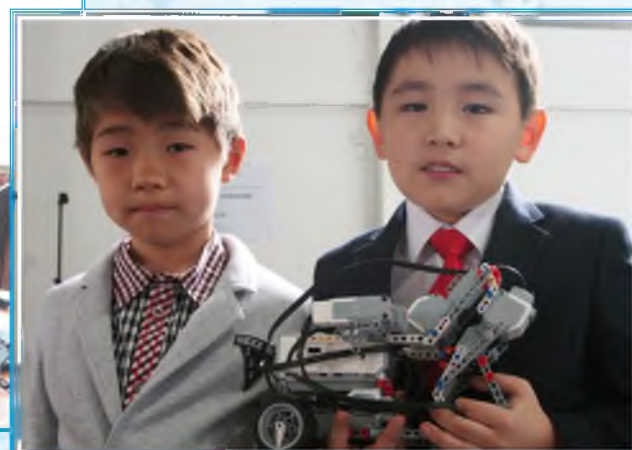
ГАЙНЕЛЬГАЗЫЕВА А. Ж. – заместитель директора по УР ОСШЛМФИ

Президент Республики Казахстан Н.Назарбаев в национальном проекте «Интеллектуальная нация – 2020» отметил: «Надо добиться того, чтобы наша молодежь умела не только получать, но и создавать новые знания. Самым ценным знанием сегодня становится креативное мышление, умение перерабатывать знания, рождать новые решения, технологии и инновации». В Казахстане, который является лидером среди стран Центрально-Азиатского региона по темпам экономического развития, решению этих вопросов уделяется первостепенное значение. В частности, в стране на государственном уровне принята программа развития ИТ-индустрии. В рамках реализации данной программы впервые в Восточном Казахстане разработан и внедряется новый перспективный проект: на базе КГУ «Областная специализированная школьная для детей, одаренных в области математики, физики, информатики» в 2013 г. открыт ИТ-класс.

Реализация идеи ИТ-класса стала возможной благодаря созданной в школе материально-технической базы. Одним из значительных факторов, обеспечивающих качество организации учебно-воспитательного процесса, повышение уровня учебных достижений учащихся является наличие в школе учебных кабинетов, оснащенных современным оборудованием. В рамках реализации проекта «ИТ-школа» открыты учебные кабинеты робототехники и электротехники. На базе школьной библиотеки создана Медиатека. Кроме приобретенных ЦОР в школе апробируются авторские разработки.

На первоначальном этапе внедрения проекта особое внимание нами уделялось разработке соответствующего содержания образования, научно-методическому обеспечению. Обучение в ИТ-классах построено по оригинальному учебному плану, составленному на основе типового учебного плана для специализированных школ. В блок «Школьный вариативный компонент» внесены курсы «Компьютерное моделирование физических процессов», «Компьютерное моделирование в геометрии», «Виртуальная лаборатория по физике», «Введение в робототехнику», «Практикум по электронике», «Основы электротехники» и др. Курсы являются интегрированными и призваны научить школьников анализировать, алгоритмизировать знания, значительно повышают уровень учебной мотивации, развивают интерес к познанию закономерностей природы и возможностей современной техники, дают возможность учителю применять исследовательские методы, способствуют развитию потенциальных возможностей ребенка. В рамках курсов текущие учебные достижения обучающихся не оцениваются, также не проводятся экзамены. В целях содействия обучению учеников используется формативное оценивание, ведётся рейтинг учащихся в соответствии с разработанными критериями.

Учитывая познавательные интересы, возможности и способности одаренных детей, осуществляется обучение по индивидуальным образовательным траекториям. Документом, определяющим траекторию учащихся, является «индивидуальный образовательный маршрут», который позволяет строить работу в соответствии с индивидуальным темпом и уровнем развития учащихся, в полном объеме осуществлять дифференцированный подход в обучении. Способом фиксирования, накопления и оценки индивидуальных достижений школьника в период его обучения в ИТ школе является портфолио. Оно особо значимо для организации работы,

направленной на системное формирование функциональной грамотности школьника. Обеспечивает более активное вовлечение родителей в процесс обучения ребенка, помогает им адекватно оценивать как сильные, так и слабые стороны своих детей как учеников и активно сотрудничать со школой. Это своеобразный отчет по процессу обучения учащегося, позволяющий увидеть картину конкретных образовательных результатов, обеспечить отслеживание индивидуального прогресса, продемонстрировать способности практически применять приобретенные знания и умения. С целью формирования логического, критического и конструктивного мышления, обеспечивающего успешность достижения учащимися образовательных результатов, педагогами школы эффективно используются идеи 7-ми модулей Программы трехуровневой системы повышения квалификации учителей.

В период реализации проекта изучена мотивация обучения учащихся IT - классов (М. Лукьянова, Методика изучения мотивации обучения школьников в среднем звене (6-8 классы)). По результатам диагностики уровня мотивации учения на каждого учащегося выявляется итоговый уровень мотивации, а также на класс - эффективность образовательного процесса. Об успехе и

эффективности образовательного процесса в IT-школе свидетельствует следующее: в выборе учащихся явно преобладают внутренний, познавательный и социальный мотивы. На данном этапе диагностики выявлено, что количество учащихся с высоким и очень высоким уровнем развития учебной мотивации повысилось на 16%.

В рамках реализации проекта IT-школа создано полноценное образовательное пространство и обеспечено комплексное сопровождение индивидуального развития каждого, школьникам задается вектор их будущего развития.

Представленный проект направлен на решение проблемы выявления и развития детской одаренности в учебном процессе, успешно прошел проверку и не содержит того, что не может быть воспроизведено и тиражировано.

Список литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстан - Лидера нации Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050» - новый политический курс состоявшегося государства».
2. Национальный проект «Интеллектуальная нация –2020».
3. Национальный план действий на 2012-2016 годы по развитию функциональной грамотности школьников, утвержденный Постановлением Правительства РК от 25 июня 2012 года №832.

ЛЕССЕНСТАДИЯ ӘДІСІ – БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДЫҢ АЛҒЫШАРТЫ

Б.С. ҚҰСАИНОВА

дарынды балаларға арналған Жамбыл атындағы облыстық
мамандандырылған мектеп – гимназия- интернаты директорының
оқу-ісі жөніндегі орынбасары
Өскемен қаласындағы «Дарынды балаларға арналған Жамбыл
атындағы облыстық мамандандырылған мектеп – гимназия-
интернаты» жас ұрпаққа бейінді білім беретін білім ордасы

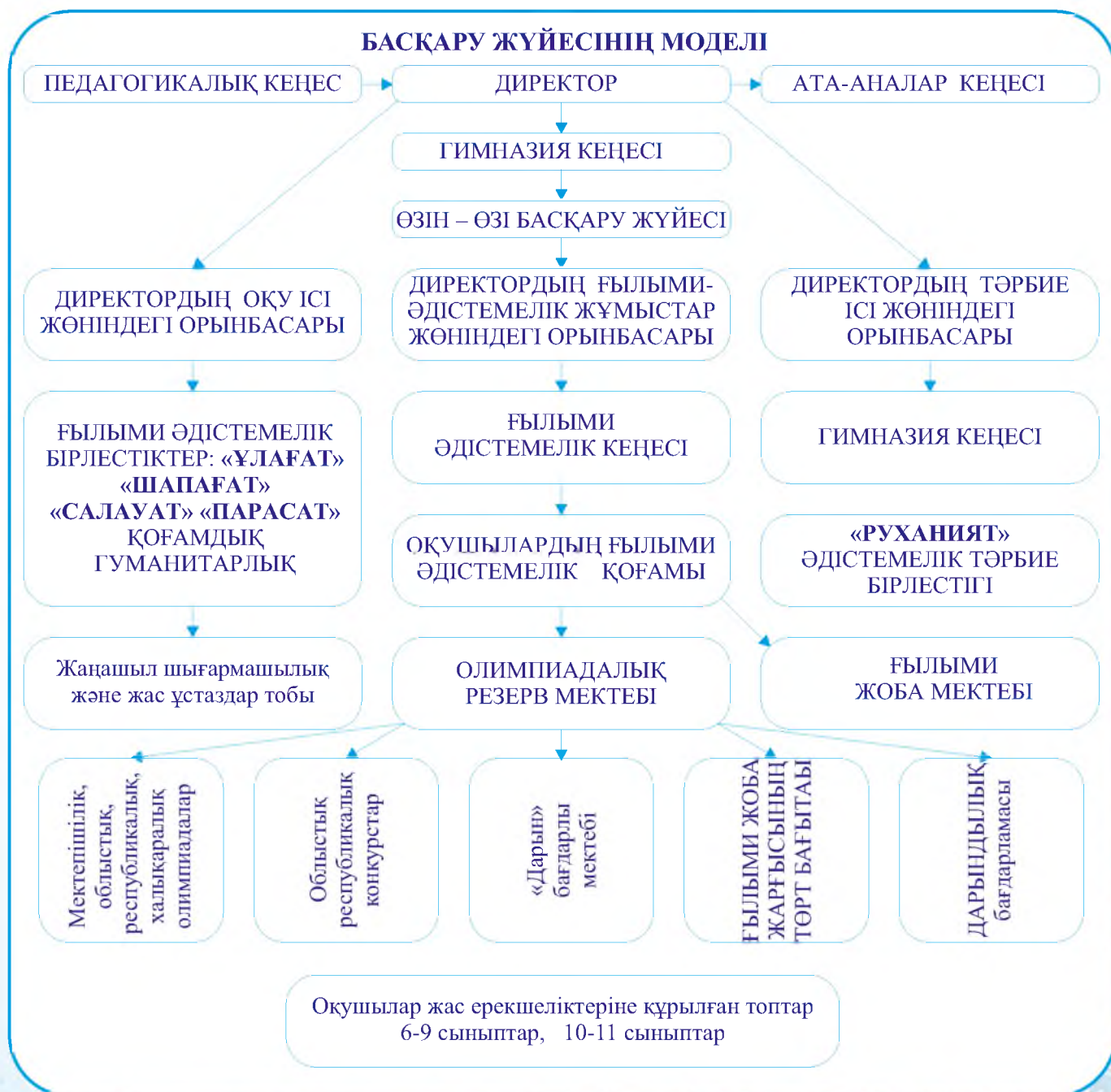
*«Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас
ұрпақтың тағдыры ұстаздарының қолында»*

Н.Ә. Назарбаев

96 жылдық тарихы бар білімнің қара шаңырағының құрылу тарихына үңілсек, өткен ғасырдың басынын бастау алып, өз миссиясын абыроймен атқарып келе жатқан тарихи орда. Алғаш рет 1920 жылы Ревкөңестің шешімімен бастауыш қырғыз мектебі болып ашылып, 1933 жылы Ораз Исаев атындағы жеті жылдық мектепке айналады. Қым-қиғаш қиыншылығы мол Ұлы Отан соғысының алдындағы 1938 жылы жеті жылдық мектеп Жамбыл атындағы пансионат-мектебі болып ауысып, 1960 жылы Жамбыл атындағы мектеп-интернаты, 1993 жылы Жамбыл атындағы гимназия-интернаты статусын алады. Мектеп-гимназия-интернат статусы облыс көлеміндегі ауыл балаларын қала ортасында білім алуына мол мүмкіндік жасайды. Сапалы білім мен саналы тәрбие орталығына айналған білім ордасына облыстың түкпір-түкпірінен жас жеткіншектер ағылып келіп, білім алып, еліміздің түкпір-түкпіріне, алыс – жақын шет мемлекеттердің жоғарғы білім ордаларына білім қуып кетіп жатты. 2000 жылы білім ордасы ұлағатты Ұстаз Қаниапа Омарғалиқызы Бітібаеваның атаулы сыныптарының ашылуына байланысты қазақ тілі мен әдебиетін тереңдетіп оқытатын гимназия-интернатына, ал 2005 жылдан бастап білімнің қара шаңырағы дарынды балаларға арналған арнайы облыстық Жамбыл атындағы мектеп-гимназия-интернаты болып облыс әкімінің № 80 2005 жылға 8 ақпанында шыққан Үкімімен ашылып, өз қызметін абыроймен атқарып келеді. Бүгінгі күні мектепте облыстың барлық аудандарынан келген оқушылар конкурстық негізде қабылданып, интернаттық жүйеде тұрып, білім алуына, тәрбиеленуіне және денсаулығын физиологиялық, психологиялық жағынан қорғап, дамытуға, жеке шығармашыл, құзыретті тұлға ретінде интеллектуалды және даралық дамуына толық жағдай жасалған. Мектепте 12 сыныпта 340 оқушы білім алады. Қазақстан Республикасының Президенті, ұлт көсбасшымыз Н.Назарбаевтың «Біз бүкіл еліміз бойынша әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметін көрсетуге қол жеткізуіміз керек» деп, білім берудің 2011-2020 жылдарға арналған Білім беру бағдарламасында негізгі бағыттарды атап көрсете келе, Ел басы өзінің «Нұрлы жол болашаққа жол» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Біздің білім беруді, денсаулық сақтауды, ауыл шаруашылығын дамыту бағдарламамыз жалғаса береді» деп, білім жүргізіліп жатқан реформаның басты мақсаты – ой-өрісі жаңашыл, шығармашылық деңгейде қызмет ете алатын, дүние - танымы жоғары, білімдік бәсекеге қабілетті жан-жақты қалыптасқан құзыретті, субъект тұлға тәрбиелеу екендігіне баса назар аударды.

Осыған орай, білім беру саласындағы мемлекеттік саясатты жүзеге асыру мақсатында МГИ-да оқу-тәрбие үдерісінде түбегейлі өзгерістер жасалып жүзеге асыру міндеті күн тәртібінен түскен емес. Нәтижесі көрініп тұр: ұжым облыс әкімінің жұлдесі байқауының «Ең үздік мектеп-гимназия-интернаты», республиканың «Ең үздік жаңашыл мектебі» және

«Республикадағы үздік салауатты мектеп» атағына ие болған алдыңғы қатардағы ұжым.

2015-2016 оқу жылындағы оқушылар құрамы

Ауысу	Оқушылар саны	Сыныптардағы оқушылар					
		6	7	8	9	10	11
Бір маусымда	340	51	61	58	55	60	55

Мұғалімдердің сандық және сапалық құрамы

ДА Жамбыл ат. ОММГИ	Білімі		Санаты			
	Жоғары	Арнаулы орта	Ж	I	II	К/ж
	36	1	16	9	8	4

Мектеп қабырғасында сонымен бірге 1 психолог, 1 кітапханашы, 1 – ұйымдастырушы, 1 – хореограф, 1 – үйірме жетекшісі, 1 – алғашқы әскери дайындық жетекшісі қызмет көрсетеді. Ұстаздарымыздың жетістіктері ауыз толтырарлық: 3 жыл ішіндегі кәсіби байқаулар жүлдегерлері саны 15 педагог: Республикалық – 6; облыстық – 9 байқаулар жеңімпаздары.

Мектеп оқушыларының сапалы білім алуына жағдай жасау мақсатында мектептердің материалдық-техникалық базасын жақсарту бағытында мектепке – 1 мультимедиа кабинеті, 1 лингофон кабинеті жұмыс жасап, республикалық бюджеттен мектепке барлық сыныптарға интерактивті тақталар алынып, 1 МЛ кабинетпен қамтамасыз етілді. Мектеп толығымен интернет жүйесіне қосылған.

Мектеп-гимназия-интернатында КСРО Мемлекеттік сыйлығының, “Құрмет” орденінің иегері профессор Қ.О.Бітібаеваның Республикалық ғылыми - әдістемелік зертханасы, оның 9 филиалы және ұлағатты ұстазға арналған Республикада тұңғыш рет ұстазға арналып ашылған оқу – әдістемелік мұражайы жұмыс істейді. Мұражайда бар ғұмырын қазақ тілі мен әдебиеті пәнін оқытуға, Ұлы Абай мен Мұхтарды, Шәкәрімді, Жамбыл, Бейімбет пен Ілияс, Сәкенді оқытуға арнаған Ұстаздықтың дара тұлғасы - «Қазақтың Қанипасының» ұстаздық еткен 47 жылдық өмірінен, іс – тәжірибесі мен ұлағат етіп қалдырған әдістемедік, педагогикалық бай мұрасы жинақталған. Мұражайға жыл көлемінде еліміздің ұстаздары мен оқушылары аса зор ынталықпен, Ұлы ұстазға деген ыстық сағынышпен келіп жатады. Атағы жер жарған, тірісінде аты аңызға айналған, Қанипа Омарғалиқызы Бітібаеваның арамыздан мәңгілікке кеткенімен, ұстаз салған сара жолдың жалғасы бар.

Оқу жоспары – Білім және ғылым Министрлігінің дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектептерге арналған типтік оқу жоспарын негізгі нормативтік құжат ретінде басшылыққа ала отырып, қоғамдық-гуманитарлық, физика-математикалық бағытта білім беруге арналып жасалған.

Мақсаты: әр оқушының жеке қабілеттерін дамыту, жеке тұлғаның өзіне ғана тән ерекшеліктерін дамыту арқылы құзыретті тұлға қалыптастыруға жағдай жасау.

Міндеттері:

-әр оқушының бойындағы өзіне ғана тән, табиғи интеллектуалды қабілеттерін жан-жақты дамыту;

- білім алуға, өз бетімен білімін жетілдіруге түрткілік, денсаулықтарын сақтай отырып оқыту ортасын құруға жағдай жасау;

- негізгі ғылымдар бойынша түпкілікті жан-жақты білім бере отырып, оқушыда тиянақты, терең дүниетаным қалыптастыру;

- өз бетімен білім алу және ғылыми-зерттеушілік дағдыларын қалыптастырып, дамыту;

- тұлғада өзін-өзі жетілдіруге деген іштей қажеттілік, қоршаған ортаға гумандық қарым-қатынас орнату, рухани, адамгершілік тұрғыда дамыту, өз бетімен, өзін-өзі дамыту қажеттілігін қалыптастыруға түрткі жасау;

- оқушының құзыреттілігін тану және дамыту жағдайларын туғызу.

МГИ оқу жоспары облыстық Білім департаменті мен РГП «Дарын» орталығымен келісіле отырып жасалады. ОЖ құрылымында басты назарда мына төмендегі бөліктер қарастырылады: мектептегі базалық білім мазмұнының ядросын көрсететін инвариантты (тұрақты) оқу жүктемесі, оқушылардың мүдделігі мен қабілеттеріне сәйкес олардың жеке тұлғасын дамытуға бағытталған вариативтік (жылжымалы) оқу жүктемесі.

Бұл вариативтік сағаттары есебінен белгіленген пәндерді оқытуға (тереңдетіп оқытуға), жаңа оқу курстарын, факультативтерін енгізуге, дара және топтық сабақтар жүргізуге пайдаланылады. **Қолданбалы курстар** - бейіндік пәндерді тереңдетіп оқыту мүмкіншілігі негізінде ашылған. **Таңдау курстары** – жеке тұлғаны бейінді бағыттау мақсатында енгізіліп отыр. Оқу бағдарламалары:

- ұжымдық оқу іс-әрекетінен біртіндеп даралап білім алуға көшуді;

- оқушының жеке даралық мүмкіншілігі мен қабілетіне қарай бағытталған даралай отырып

- орта мектептегі берілетін базалық білім деңгейінде терең теориялық білім беруді;
- пәндер бойынша жоғарғы деңгейдегі көрсеткіштерге жетуді қамтамасыз етеді. Оқыту мен білім берде озық педагогикалық технологияларды оқу-тәрбие үрдісінде тиімді пайдалану, диагностика мен мониторинг жүргізу арқылы сапалы білім мен саналы тәрбие беруді қамтамасыз етеді. Педагог кадрлардың жоғары біліктілігі білім беру сапасын арттыру шарттарының бірі болып табылады. Сондықтан білім беру бағдарламаларын құруға және іске асыруға қабілетті, ақпараттық қоғамның жылдам өзгертін талаптарына жауап бере алатын ғылыми және педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру және қайта даярлау мектеп әкімшілігін басты назарында болып отыр.

Мектеп - гимназия – интернатының оқу – тәрбие үрдісі: «Оқу-тәрбие үрдісін саралап және даралап жүргізу»; Жеке тұлға қалыптастырудағы басқару мен ұйымдастырудың инновациялық жүйесі»; «Оқу-тәрбие үрдісінде педагогикалық технологиялар негізінде дарындылықты дамыту»; “Мектеп-гимназия-интернат жағдайында оқушы құзыреттілігін қалыптастыру арқылы дарындылығын дамыту” өзекті тақырыбында жұмыстар жүргізіп келеді. Оқу-тәрбие үрдісінің

әдістемелік жұмыстар мазмұнына дарынды балаларды оқытып, тәрбиелеуге бағытталған инновациялық озық педагогикалық технологиялар енгізді. Биылғы оқу жылына бастап мектептің алдындағы өзекті тақырыбы ретінде алынған тақырып: «Мектеп-гимназия-интернат жағдайында оқу-тәрбие үдерісінде оқушылардың субъектілігін дамыту.» Тақырыптың ауқымы үлкен, бүгінгі таңдағы оқу-тәрбие үдерісіндегі өзекті мәселелерді қамтиды.

МГИ мұғалімдері сабақ беруде жаңаша, озық педагогикалық технологияларды қолдану, интерактивті тақта, ақпараттық техникаларды тиімді пайдалану, тұлғалық – бағыттап оқыту, сыни тұрғыдан ойлау, үш деңгейлі білім беру, модульдық, проблемалық оқыту технологиялары бойынша жұмыс жүргізеді. Қазіргі кезеңдегі өткізіліп жатқан деңгейлік курстардан өту және курстан алған білімдерін оқу-тәрбие үдерісінде қолдана отырып, оқушы субъектісін дамытуда да ұжым мүшелері көш басында. Мектеп ұстаздарының 11 мүшесі осы аталған курсты ойдағыдай аяқтап, мектептегі оқу мен оқытуды түбегейлі өзгерті бағытында еңбек етуде. Барлық ұжым мүшелері компьютерлік сауатты, арнайы курстардан толық өткен. Озық педагогикалық технологиялар, ізденпаздық, зерттеушілік жұмыстардың нәтижесі де жоғары.

Елбасы Н. Назарбаев өз Жолдауында «Ұлттық бәсекелестік қабілетті бірінші кезекте оның білімділік деңгейімен айқындалады» дей келіп, білім саласында түбірлі өзгерістерге әзірліктің қажет екенін баса айтты. Қазіргі таңдағы білім саласында, жүргізіліп жатқан реформаның басты мақсаты – ой-өрісі жаңашыл, шығармашылық деңгейде қызмет ете алатын, дүние-танымы жоғары, білімдік бәсекеге қабілетті жан-жақты қалыптасқан жеке тұлға тәрбиелеу. Президентіміз Н. Назарбаев еліміздің дамыған, өркениетті елу елдің қатарына қосылу үшін бірінші кезекте ғылым мен білімнің дамуына, оның негізгі орта мектеп түлектерінің білім сапасына баса назар аудару қажет екендігін айта келіп, өкіметке нақты міндеттер жүктеді.

XXI ғасыр табалдырығын білім мен ғылымды инновациялық технология бағытымен дамыту мақсатымен аттауымыз үлкен үміттің басты нышаны болып табылады. Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды. Жас ұрпаққа сапалы, өнегелі тәрбие мен білім беру - бүгінгі күннің басты талабы. Жаңа технологиямен жұмыс істеу үшін төмендегідей алғы шарттар қажет:

- оқу үрдісін интенсивтендіруді жаппай қолға алу;
- оқушылардың сабақтастылығын болдырмау шараларын кешенді түрде қарастыру;
- білімді деңгейлеп беру технологиясын игеру арқылы оқушыларға білімді мемлекеттік

стандарт деңгейінде игеруге қол жеткізу;

- оқу үрдісін ізгілендіру мен демократияландыруды үнемі басшылыққа алу.

Жаңаша оқытудың негізгі түрлері оқытудың дербес және топтық түрлері болып табылады. Бұл жерде алға қойған басты мақсат- оқушыға деген сенім, оның өз ісіне жауап беру мүмкіндіктеріне сүйеніп беделі мен қадыр-қасиетін дамыту.

Оқушыға қойылатын сұрақ проблемалық, өз бетімен ойлап, пайымдауды қажет ететіндей, оқушы өз зерттеулерінің нәтижесін дәлелдеп, жаңалық ашқандай қанағаттанғандық сезімде болуы тиіс.

Қазіргі білім берудің мақсаты- танымдық қызметке деген тұрақты қызығушылығы қалыптасқан, өз бетімен бағдарлай, қызмет жасай білетін, сөйтіп өздігінен даму дағдылары қалыптасқан жеке тұлғаны тәрбиелеу. Мектеп-гимназия-интернатының жаңаша білім, тәрбие берудегі басты ұстанымы осы бағытты қамтиды.

Саралап оқыту идеясын жүзеге асыруда жақсы нәтиже көрсетілуде. Оқушының ойлауын, елестету мен еске сақтауын, ынтасын, белсенділігін, дағдысын, білім сапасын дамыту мақсатында деңгейлік тапсырмалар жүйесімен оқушының қабілетіне, қызметіне сәйкес жоғарыға деңгейге көтерілуіне мүмкіндік береді.

Жаңа технологиялар - педагогтың мүмкіндігін күшейтетін құрал, бірақ ол мұғалімді алмастыра алмайды. Компьютер мүмкіндіктері психология мен дидактика тұрғысынан талданып, керек кезінде педагогикалық талаптарға сай қолданылуы керек. Бұл тұрғыда ұстаздардың еңбектеріндегі білім көрсеткіші өсуде.

ОҚУ ЖЫЛДАРЫ БОЙЫНША БІЛІМ САПАСЫНЫҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ КӨРСЕТКІШІ

Оқу жылы	Оқушы саны	6-9 сынып		10-11 сынып		6-11 сынып		Үздіктер
		Білім с %	Үлгерімі %	Білім с %	Үлгерімі %	Білім с %	Үлгерімі %	
2013-2014	336	85	100	92	100	87	100	54
2014-2015	336	89	100	88	100	91	100	48

Оқушылардың ҰБТ тапсыру көрсеткіші

Жылы	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Білім сапасы %	98,1	99,3	

Жылдары	2013-2014	2014-2015
Грант/түлектер	38/50	42 /51

Мектебіміз Республика бойынша мектеп үздік 100 мектептің қатарына кіріп, 27 орында. ҰБТ тапсыру көрсеткіші бойынша облыста 3 – орынды иеленді. Ұжым мектептің 100 жылдық мекрейтойына дайындық үстінде. Талай белестер әлі алда. Жеңістер мен жемістер жинағы өседі деген үміттеміз.

ТІЛДЕРДІ ДАМУ – ЕЛІМІЗДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ АСА МАҢЫЗДЫ БАҒЫТЫ РЕТІНДЕ

МАМЧУР АЙНУР СЕРГЕЕВНА

ВКГУ имени С. Аманжолова, заведующая
полилингвальной лаборатории Центра подтверждения
квалификации, магистр педагогических наук.

Бұл мақалада көптілді білім беру мәселесі айтылады. Көптілді оқыту- жас ұрпақтың білім кеңестігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемнің ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіншілік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілік. Әр адамның рухани-адамгершілігін арттыру үшін, бүгінгі тез өзгеріп жатқан дүниеде өмір сүріп, еңбек ету үшін жан-жақты болу қажет. Көптілділік заман талабына айналып отырған кезеңде ана тілімізді ардақтай отырып, өзге тілдерді білгеніміз әлемдік мәдениетке, өркениетке, білім кеңестігіне еркін кірігіп, болашақта алдыңғы қатардағы бәсекелестікке қабілетті дамыған 50 елдің қатарына енуімізге, жаһандану үрдісінде өмірдің барлық жағынан бәсекелестікке төтеп беруге мүмкіншілігімізді арттырады [1]. Мемлекеттік тілдің мәртебесі әрдайым биік болуы керек. Әсіресе, мамандар шет тілін оқытатын еліміздегі оқу орындарының білім беру жүйесінде қазақ тіліне ерекше басымдық беруін қадағалауы керек. Сонда ғана өсіп келе жатқан жас ұрпақ ұлттық құндылығымызбен терең сусындайды. Мемлекеттік тілдің мәртебесін ойлағандар аталған жобаны қолдай отырып, «қазақ тіліндегі ақпараттық кеңістікті кеңейтуге күш салу қажет» Жалпы айқанда, өз тіліміздің қадір – қасиетін түсініп, мәртебесін көтерейік, Қазақстан кеңістігіндегі үштілділік бұл заман талабы болып отыр. Егер осы үштілділік тиімді жұмыс атқарсын, үштілділік біздің мемлекетіміздің болашағына жұмыс істесін десек, онда үштілділікте басымдылық мемлекеттік тілге берілуі керек. Қалған екі тіл сол мемлекеттік тілден аспай, керісінше, сол мемлекеттік тілдің әрі қарай дамуына қызмет етуде құрал ретінде пайдаланылу керек.

Түйін сөздер: көптілділік, тіл саясаты, көптілді білім беру.

Бүгінгі білім берудегі қоғам қойып отырған басты талаптардың бірі – көптілділік. Көптілділік - кез келген қоғам үшін, кез келген формация үшін тұйықтан шығудың, интеграцияның жолы деп танылған. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауында: «Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын жоғарғы білімді ел ретінде танылуы тиіс. Бұлар: қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» деген болатын [3]. Бұл, шынында да, қарқынды дамып келе жатқан ел үшін өзекті мәселе.

Тәуелсіздіктің алғашқы иеленген кезде мәселелердің бірі – бәсекеге қабілетті мамандардың жетіспеушілігі еді. Осы мәселені шешудің бір ұшы олардың кәсіби біліктілігін арттыру болса, екінші бір маңызды қыры-тілдік біліктілігінің барынша жоғары деңгейде болуы. Еліміздің басқа мемлекеттермен қарым-қатынасы артып отырған шақта ағылшын тілін еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым-қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды мектеп қабырғасынан оқытып шығару — біздің қазіргі кездегі міндетіміз.

Қазіргі кезеңде мектептердің, ЖОО-н алдында тұрған мақсат:

Сыни және креативті ойлауға қабілетті, өзгемелі әлемде бәсекеге қабілетті болатын интеллектуалды, полилингвалды азаматты дамыту.

Халықаралық зерттеулер көрсеткендей үш тілде білім беру бағдарламасы бойынша оқытын оқушылар келесідей көрсеткіштерге қол жеткізді:

- оқуға ұқыпты, мотивациялары жоғары, бірнеше тіл білудің артықшылықтарын түсінеді;
- бір тілде ғана білім алатын оқушыларға қарағанда, үш тілді қосқанда, барлық пәндерден үлгерімдері жақсы [2].;

Зерттеу жүргізілген мұғалімдердің пікірлерінше, аталмыш бағдарлама оқушылардың білім алу дағдылары мен үлгерімдеріне кері әсерін тигізбейді.

Ең бастысы үш тілде білім беру мұғалімдерге пән бойынша әртүрлі оқыту ресурстарын қолдануға мүмкіндік береді.

Шын мәнінде, үштілділікті мемлекеттік тіл негізінде дамытқан кезде ғана бұл мәселе дұрыс шешімін табады. Үштілділіктің қазақ тілі сыңарын алдымен дамытуды басты назарға ұстай отырып, жүргізілген тіл саясаты еліміздегі әлеуметтік-тілдік ахуалдың тұрақтылығын, мемлекеттік мәртебесіндегі қазақ тілінің кеңінен қанат жаюын қамтамасыз етеді. Сол кезде Қазақстан Республикасы мемлекеттік қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін де бірге қолдануға қабілетті мүшелерден тұратын қоғамға айналады. Сондықтан, бүгінгі таңда елімізде ағылшын тілді мамандарды даярлау ісіне ерекше мән берілуде. Алайда, бізде қазақ және орыс тілдерін игеру сияқты ағылшын тілін үйрену, сондай-ақ осы тілде сабақ беруде көптеген кемшіліктер бар, ал оның салдарын барлығымыз сезініп те, байқап та жүрміз. Соған орай, көптілді білім беру жүйесі аясында білім саласындағы оқу-әдістемелік құралдар қайта қарастырылатыны жайлы мәселелер іске асуда. Себебі осы саладағы ағылшын тілін оқыту жұмысы әлемдік талапқа сай болмай отыр. Осыған байланысты келешекте осы мәселені шешу үшін нақты іс-шаралар өткізілу керек екендігі айтылып та жүр, іске асырылып та жүр. Сондықтан жоғары білім беруді жаңартудың негізгі құжаттарында ең негізгі мақсат білікті маман даярлау деп көрсетілген болатын [4].

Бұл мәселеде шешілуі қазақстандық оқу орындарын келесі қиындықтармен бетпе-бет келіп отыр:

- қоршаған ортаның ағылшын тілін меңгеруге ықпалының жоқтығы;
- тілдік емес пәндер мұғалімдерінің мемлекеттік тіл немесе ағылшын тілін білмеуі;
- мамандығы тіл және әдебиет емес мұғалімдердің тілді оқыту әдістемесін білмеуі;
- оқулықтардың екі тілде (қосымша жағдай болса-үшінші тілде) оқыту жағдайына икемделмегені;

- ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың керекті деңгейде қолданылмауы. Яғни, көп тілде білім беруді жүзеге асыруда қаржылай-материалдық база, пәндер бойынша мультимедиялық оқу бағдарламалары, оқу-әдістемелік әдебиеттерді пайдалану маңызды рөл атқарады.

Сондықтан мектептер төмендегі міндеттерді жүзеге асыру қажет:

- қазақ, орыс, ағылшын тілдерінің қолданылу аясын кеңейтуге арналған іс-шараларды ұйымдастыру;

- тілді оқыту мен үйренудің озық әдістемелерін және жаңа технологияларды енгізу;
- кезең-кезеңмен тілдерді меңгеруге көмек көрсету, бұл бағыттағы іс-шараларды нақты қолға алу;

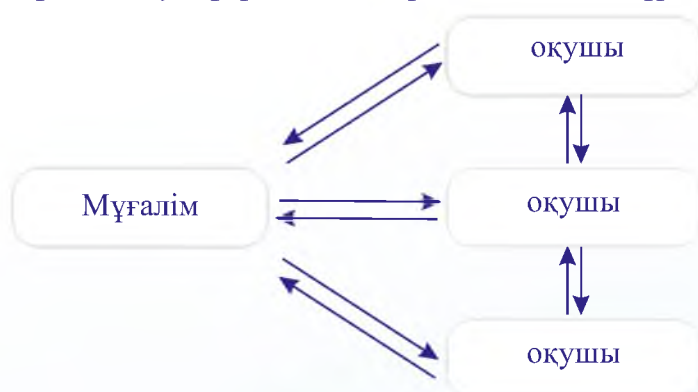
- көптілділік бағытындағы олимпиада, пікірсайыс, дебат, тәрбие сағаттарын, т.б. іс-шаралар өткізуін ұйымдастырып, онда бағдарламаның негізгі бағыттары бойынша мамандыққа, тілге қатысты мәселелер көтеру;

- полилингвалды сайыстар өткізу бойынша нормативті-құқықтық база қалыптастыру;
- қазақ, орыс, ағылшын тілі пәндері бойынша олимпиадаға дайындалу жөніндегі әдістемелік құралдар құрастыру.

Қазіргі кезде оқушыларға ағылшын тілін оқытудың әртүрлі деңгейлеріне сәйкес оқытудың жаңа технологияларын, ақпараттық және компьютерлік жүйелер арқылы ізденіс жұмыстарын жандандыра түсудің барлық мүмкіндіктері жасалған. Шетел тілін оқытуда лингафондық құрал-жабдықтар, аудио, видео кешені – оқушылардың ауызша және жазбаша аударудағы білім жетілдіру, сөздік қорын қосымша жаңа сөздермен байыту, толықтыру, ой-өрісін дамыту мақсатында қолданылады. Сондай-ақ оқыту процесінде мультимедия бағдарламасының көмегімен, ғаламтордан алынған әлемдік жағдайлар, педагогикалық технологиялардың түрлі әдіс – тәсілдері, коммуникативтік бағыттағы оқыту элементтері кең қолданылады. Тілге байланысты оқу

процесінде жүйелі жетілдіру жұмыстары жүргізіліп отырады, атап айтсақ ашық сабақтар, пікір-сайыстар, семинар, конференциялар, практикалық сабақтар, дөңгелек үстелдер, кездесулер, өзара сабаққа қатынасып талдау, оқушылардың зерттеу жұмысымен айналысулары, сонымен қатар студенттердің жеке ізденіс жұмыстарына басшылық ету.

Арнайы зерттеулер пәндерді ағылшын тілінде оқыту ең тиімді әдіс-тәсілдерінің бірі интерактивті әдіс екенін көрсетті. Интерактивті әдіс – тәсілдермен сабақ жүргізген кезде оқытушы – кеңесші рөлін атқаратыны белгілі, ал оқушылар белсенді түрде әрекет ете отырып, бірін – бірі толықтыру арқылы сөйлеуге үйренеді [5, 18с.]. Осындай игі істер арқасында балалар өзін – өзі батыл, еркін сезінеді, үйреніп жатқан тілге деген қызығушылығы артады, шығармашылықпен жұмыс істеуге үйренеді. Интерактивті әдістің құрылымы 3-суретте көрсетілген.

3-сурет. Интерактивті әдістің құрылымы

Орта мектепте оқушылардың ағылшын тілін, орыс тілін үйренуде тап болатын қиыншылықтары да бар. Олар:

- Өзге тіл және сабақтан басқа сөйлейтін ортаның жоқтығы, үйренгенін тез ұмытуы;
- Мұғалім тарапынан бастауыш сынып оқушыларымен жұмыс жасауда баланың физиологиялық-психологиялық ерекшеліктерін ескермеуі;
- Жаңа технологияларды енгізуге байланысты, материалдық техникалық базаның талапқа сай келмеуі.

Қазақ, орыс және ағылшын тілдері бойынша деңгейлі оқу бағдарламаларын әзірлеу үшін негіз ретінде шет тілін меңгерудің алты деңгейден тұратын жалпы еуропалық құзырет жүйесі пайдаланылады. Онда А1, А2 деңгейлері тілді қарапайым дәрежеде меңгеруді, В1, В2 деңгейлері өз бетінше сөйлесетіндей дәрежеде меңгеруді, ал С1, С2 деңгейлері мемлекеттік тілді әдіскерлік деңгейде, яғни еркін деңгейде меңгеруге бағытталған. Аталған стандарттарды білім берудің барлық деңгейлерінде мектепке дейінгі, мектептегі, ЖОО-ларда, одан кейінгі білім беру жүйесіне енгізудің аса маңызы бар. Яғни, мемлекеттік тілді меңгеру үрдісі әрбір Қазақстан азаматының білім алуы барысында жүзеге асырылуы керек. Осы жүйеге сәйкес А1 тілді білу деңгейі ең төменгі, ал С2 ең жоғары болып табылады.

«Жеті жұрттың тілін біл, Жеті түрлі ілім біл» – деген аталы сөзге сүйенер болсақ, жетпіс тілді меңгерген ғұлама Әл – Фарабидің ұрпақтары бүгінгі таңда әлемнің әртүрлі тілін меңгеріп, өз елінің өзге елмен терезесі тең мемлекет болуына үлестерін қосуда.

Қорыта айтатын болсақ, көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейде көтерілуіміз керек. Бұл оқушылардың халықаралық жобаларға қатысуын кеңейту, шетелдік әріптестермен ғылыми байланыстарын нығайтуға, шетел тілдеріндегі ақпарат көздеріне қол жеткізуіне мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан жолы - 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. Астана, 2014.
2. Оқушылардың функционалды сауаттылығын дамыту жөнінде 2012-2016 жылдарға арналған Ұлттық жоспары.
3. Қазақстан Республикасының Призендеті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан», «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасы. Астана, 2007ж.
4. Алметова Н.Ш., Касенова Р.К. Многоязычное обучение в школах Казахстана: опыт, проблемы и решения // Педагогика, №5, 2011г. С.117-122.
5. Мектептегі шет тілі. Республикалық әдістемелік-педагогикалық журнал. №4 (22), 2006

ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБУЧЕНИЕ – ТРЕБОВАНИЕ ВРЕМЕНИ

МУСАХАНОВА ГУЛЬБАХЫТ КАЛЫМБЕКОВНА,
заместитель директора по иностранному языку
КГУ «Научно-исследовательский
специализированный центр-школа-комплекс
развивающего обучения «Восток» для одарённых детей»
управления образования ВКО
г. Усть-Каменогорск

*Наше молодое государство вырастет и возмужает, наши дети и
внуки вырастут вместе с ним.
Они будут одинаково хорошо владеть казахским,
русским и английским языками.*

Н.А. Назарбаев

Мир стремительно изменился. Целью развития цивилизации становится глобализация, движение к постиндустриальному обществу: подход от чисто технических навыков к интеллектуальным и к информационно-технологическому качеству. Поэтому и возникает вопрос об организации полиязычного образования человека, способного к активной деятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающего развитым чувством понимания и уважения других культур, умением жить в мире и согласии с людьми разных национальностей, рас и верований. Основание необходимости приоритета родного языка культуры в целом, который, активно адаптируя языки других народов, укрепляется в своём богатстве и уникальности, - это тот методический принцип, который выдвигается в качестве концептуального решения социально – философских проблем гуманизации полиязыкового образовательного пространства современного мира. И к тому же сегодня невозможно представить себе, что где-то ещё существуют страны, люди которых владели бы только одним языком, нет цивилизованных государств, где жила бы только одна нация. Для нормального функционирования любого многонационального государства весьма существенно формирование полиязычия.

Полиязычие – «употребление нескольких языков в пределах определенной социальной общности (прежде всего, государства); употребление индивидуумом (группой людей) нескольких языков, каждый из которых выбирается в соответствии с конкретной коммуникативной ситуацией» [1, 303]. Так как полиязычие является основой формирования поликультурной личности, перед многонациональным государством ставится задача воспитания полиязычной личности. Полиязычным можно назвать человека, говорящего, понимающего и умеющего в различных ситуациях общения пользоваться иностранными языками.

Полиязычная личность – это модель «человека, рассматриваемого с точки зрения его готовности производить речевые поступки, создавать и принимать произведения (высказывания и тексты) на трех и более языках» [2, 95]. Уровни сформированности полиязычной личности в определенной степени условны, так как могут иметь самые различные сочетания. Полиязычная компетенция – это владение системой лингвистических знаний, умение выявлять сходное и различное в лингвистической организации различных языков, понимание механизмов функционирования языка и алгоритмов речевых действий, владение метакогнитивными стратегиями и развитой познавательной способностью. Она делает возможной и успешной деятельность по самостоятельному овладению основами незнакомых ранее языков, поэтому компетенция полиязычия может рассматриваться не только как владение несколькими

иностранными языками, но и как способность к изучению иностранных языков, владение «чувством языка», желание и умение самостоятельно изучать иностранные языки

По мнению Елбасы Н. Назарбаева «...Казахстан уникален и силен своей многонациональностью. На его земле сформировалось уникальное поликультурное пространство... Поликультурность Казахстана – это прогрессивный фактор развития общества. Евразийские корни народов Казахстана позволяют соединить восточные, азиатские, западные, европейские потоки и создать уникальный казахстанский вариант развития поликультурности» [4].

В общеобразовательных школах наблюдается низкий уровень мотивации обучаемых к изучению иностранного языка. В деятельности педагогов, преподающих казахский и английский языки, зачастую присутствует доминирующая позиция учителя, адресованность заданий только одному из участников общения на уроке, высказываний, учащихся учителю, бедный ролевой репертуар – все это также не способствует повышению интереса к изучению иностранного языка. Решение названных проблем и противоречий возможно через реализацию опытно-экспериментальной работы по организации содержательной и процессуальной сторон полиязычного образования, ориентированного на результат.

Овладение несколькими иностранными языками при отсутствии естественной языковой среды предполагает создание особого лингвистического развивающего пространства в образовательном учреждении. Данное пространство обеспечивает трансляцию и воспроизводство человеческого опыта, а также создание условий для стимулирования процессов развития и самореализации личности, учащихся в ходе активного усвоения ими нескольких иностранных языков. Концептуальными основами

создания такой развивающей среды выступают следующие подходы: деятельностный, компетентностный, личностно-ориентированный, здоровьесберегающий, социокультурный и межпредметная интеграция. Среди этих подходов дает свои плоды интеграция. Она создает благоприятную возможность использования иностранного языка как языка преподавания по принципу: «Сколько можно на другом языке и сколько необходимо – на родном языке». За счет этого достигается двойной эффект: одновременно приобретаются новые знания, совершенствуются навыки и развиваются умения овладения иностранным языком. В «Концепции языковой политики Республики Казахстан» отмечено, что государственной поддержки требует изучение иностранных языков.

Под полиязычным обучением понимается взаимосвязанная деятельность учителя и учащихся в процессе изучения отдельных предметов или предметных областей средствами родного и иностранного языков, в результате которой достигается синтез определенных компетенций, обеспечивающих высокий уровень владения иностранным языком и глубокое освоение предметного содержания.

- Организационный уровень: введение полиязычного образования с 7-го класса; преподавание математики и биологии на английском языке, казахской литературы и истории

Казахстана – на казахском языке по программам школ с казахским языком обучения, углубленное изучение английского языка;

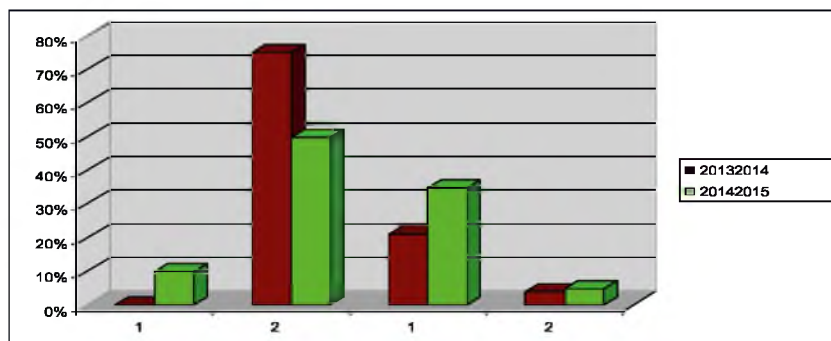
- Содержательный уровень: разработка терминологических словарей, полиязычных спецкурсов и элективных курсов на казахском, русском и английском языках; разработка уровневого подхода к оценке овладения иностранным языком; программа воспитательной работы по формированию поликультурной личности школьников; методические рекомендации по углубленному обучению казахскому и английскому языкам, предметному обучению на казахском и английском языках;

- Уровень педагогического коллектива: повышение уровня профессионального мастерства педагогов; овладение ими технологиями полиязычного обучения; осознание каждым педагогом значимости реализации обучения школьников на трех языках; активное освоение и применение концептуальных основ полиязычного образования, реализация инновационных методик и технологий обучения.

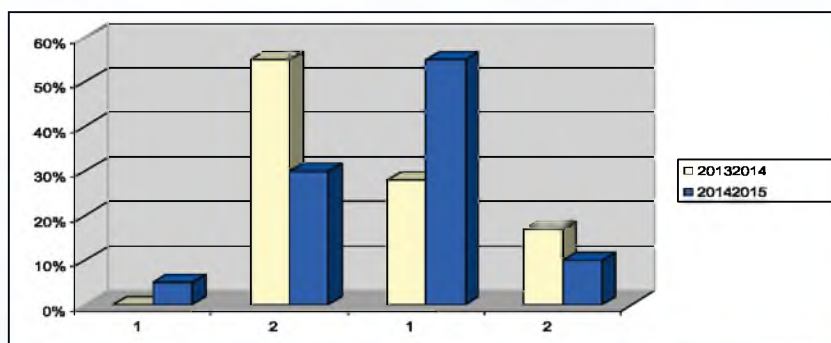
ПОДУРОВНИ	ВИДЫ РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	10 «А» класс (19 учащихся)			
		Самооценка		Оценка учителя	
		2014-2015	Общий показатель	2014-2015	Общий показатель
A1 Уровень выживания	Аудирование	-		-	4
	Чтение	-		-	
	Говорение	-		12	
	Письмо	-		7	
A2 Предпороговый уровень	Аудирование	25	26	36	33
	Чтение	23		26	
	Говорение	27		34	
	Письмо	28		33	
B1 Пороговый уровень	Аудирование	41	36	28	29
	Чтение	23		31	
	Говорение	39		25	
	Письмо	40		33	
B2 Пороговый продвинутый уровень	Аудирование	25	34	27	30
	Чтение	45		34	
	Говорение	35		30	
	Письмо	32		27	
C1 Уровень профессиональ- ного владения	Аудирование	9	4	9	4
	Чтение	9		9	
	Говорение	-		-	
	Письмо	-		-	
C2 Уровень 9 «А» - 10 «А» классвладения в совершенстве	Аудирование	-		-	
	Чтение	-		-	
	Говорение	-		-	
	Письмо	-		-	

9 «А» - 10 «А» класс
Динамика говорения

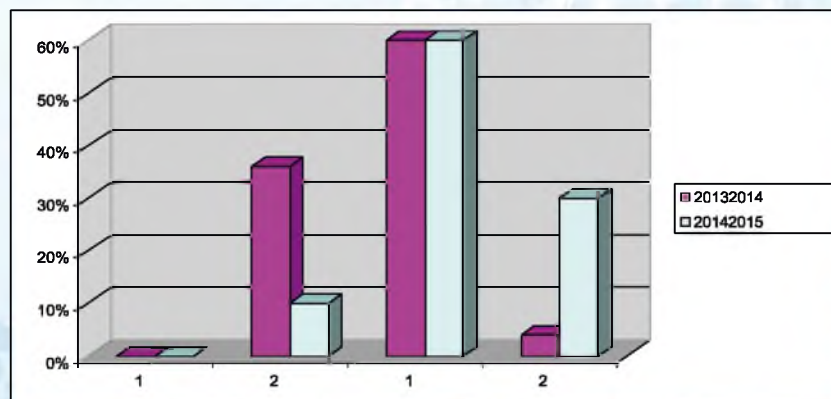
- Уровень учащихся. Когнитивный уровень: овладение предметными знаниями с использованием трех языков – казахского, русского и английского; сформированность предметных и коммуникативной компетентностей; развитие интеллектуальных способностей, познавательных интересов и потребностей; углубление знания предметов и расширение их применения за счет использования казахского и английского языков; освоение языков в соответствии с Европейской системой уровней владения иностранными языками. Уровень владения английским языком, определенный самооценкой учащихся и оценкой учителя по шкале Европейского стандарта в полиязычных классах. Полиязычное образование требует использования инновационных образовательных технологий – стратегии обогащения и ускорения содержания образования, реализации индивидуальных образовательных программ, проектного обучения, информационных, проблемных и интерактивных технологий обучения. Поэтому перед школой и педагогами ставится задача – идти в ногу со временем, внедрить все новшества в жизнь.

Динамика аудирования

Динамика чтения

Литература:

1. Большая советская энциклопедия: Языкознание, 1998.
2. Кондубаева М.Р. Научно-исторические основы формирования культуры речи двуязычного учителя-словесника: автореф. дис. д-ра пед. наук. - Алматы, 1995. - 339 с.
3. Послание Елбасы к народу Казахстана – 2009
4. Абсатова М.А. О сущности поликультурного образования. // Білім – Образование. - 2007. - №5.
5. Жердева Л.Г. Развитие способностей овладения иноязычной речью. // Иностранный язык в школе. – 2003. - №2

ПУТИ РАЗВИТИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ УМЕНИЙ ШКОЛЬНИКОВ КАК ОДНОГО ИЗ КОМПОНЕНТОВ ОДАРЕННОСТИ (НА ПРИМЕРЕ ПРЕДМЕТА «ИСТОРИЯ КАЗАХСТАНА»)

СТЕБЛЕЦОВА ИРИНА СТАНИСЛАВОВНА – кандидат педагогических наук,
руководитель научно-образовательного центра «Зияткер» ВКГУ имени С. Аманжолова
ЕРЕМЕЕВА ИРИНА ГЕННАДЬЕВНА – учитель истории областной
специализированной школы-лицея для детей, одаренных в области математики, физики,
информатики г. Усть-Каменогорска

В современном постиндустриальном обществе процесс подготовки будущих специалистов должен осуществляться на основе компетентностного подхода. В связи с этим значительная роль отводится формированию и развитию компетенций, позволяющих личности быстро ориентироваться в постоянно меняющихся обстоятельствах, принимать ответственные решения, творчески и мобильно решать любые задачи. Одним из путей формирования таких компетенций является развитие интеллектуальных умений личности.

Анализ различных подходов к содержанию понятия «интеллектуальные умения» позволяет нам определить его как сознательное владение обучающимися операциями мышления в процессе самостоятельной познавательной деятельности [1, С.152]. Большинство исследователей отмечает, что, во-первых, интеллектуальные умения не образуются в процессе обучения автоматически, самопроизвольно, а формируются и развиваются только в деятельности; во-вторых, что особо важно для нашего исследования, - интеллектуальные умения относятся к числу компетенций, необходимых человеку в осуществлении деятельности самоизменения, саморазвития.

Выделяют ряд интеллектуальных умений: сравнение, анализ, синтез, абстрагирование, обобщение, классификация. Анализ – это практическое или мысленное разложение изучаемого объекта на характерные для него составные элементы, выделение в нем отдельных сторон, изучение каждого элемента или стороны объекта в отдельности как части целого; синтез – практическое или мысленное соединение элементов (частей) или свойств (сторон) изучаемого объекта в единое целое [52, С.48]. Анализ и синтез – две стороны единого мыслительного процесса. Производными от анализа и синтеза являются абстрагирование - специальная форма анализа, а также обобщение - высшая форма синтеза.

Сравнение - мыслительная операция, состоящая в установлении признаков сходства и различия между предметами и явлениями [2, С.66]. Без сравнения изучаемых фактов и выделения общих и существенных признаков невозможно проводить обобщение - соединение сходных предметов по случайным, общим для них признакам (генерализация) [2, С.88]. Обобщение раскрывает сущность вещей как закономерность их развития, как то, что определяет их развитие; позволяет установить необходимую связь единичных явлений внутри некоторого целого, открыть закономерности становления целого.

В процессе обобщения важную роль играют абстрагирование и конкретизация, результатом же его является понятие. Абстрагирование – мысленное вычленение отдельных признаков и свойств конкретного предмета или явления и мысленное отвлечение их от множества признаков, свойств, связей и сторон этого предмета» [2, С.105]. Обобщение и абстрагирование – различные умственные процессы: обобщение есть сам процесс перехода от менее общего к более общему, а абстрагирование – процесс, позволяющий осуществить этот переход.

Абстрактность есть односторонность познания, такое знание о вещи, которое отражает ее лишь с той стороны, с какой она подобна, тождественна многим другим таким же вещам. Полноценного обобщения в этом случае не получается. Под конкретным понимается внутренне расчлененная совокупность различных форм существования предмета, неповторимое сочетание которых характерно только для данного предмета. Конкретизация – прием, с помощью которого

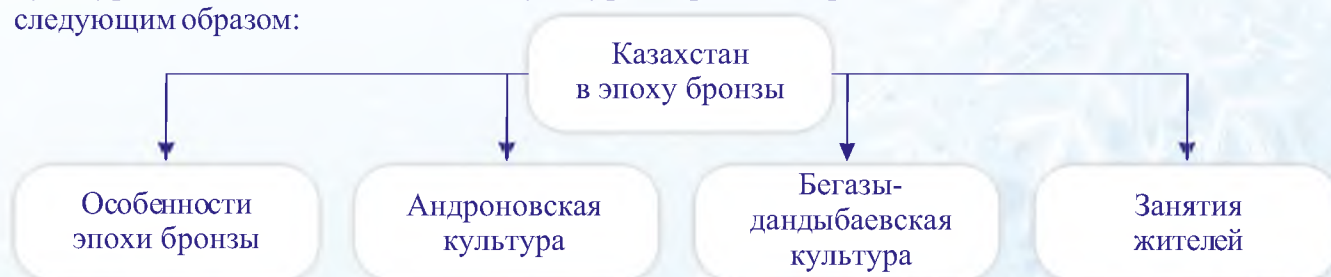
С.55]. Обобщение формирует научные понятия, а абстрагирование и конкретизация – операции, используемые в процессе обобщения.

Важное значение в развитии мышления имеет классификация. Классификацией называется распределение предметов какого-либо рода на классы согласно наиболее существенным признакам, присущим предметам данного рода и отличающим их от предметов других родов. При этом каждый класс занимает в получившейся системе определенное постоянное место и, в свою очередь, делится на подклассы [4, С.19]. Одна из центральных задач образования состоит в том, чтобы дать обучающимся знания классифицированных схем.

В целом, развитие интеллектуальных умений обучающихся предполагает их способность выделять существенные свойства предметов и абстрагироваться от несущественных, находить главные связи и отношения вещей и явлений окружающего мира, доказывать истинность своих суждений и опровергать ложные умозаключения, излагать свои мысли четко и обоснованно.

Приведем отдельные примеры развития интеллектуальных умений учащихся через предмет «История Казахстана». Одной из эффективных для достижения этой цели является технология критического мышления, так как она универсальная, проникающая, “надпредметная”, открытая к диалогу с другими педагогическими подходами и технологиями [5, С.34]. Наиболее удачными приемами этой технологии являются:

- кластеры (блоки идей) – графический способ организации учебного материала. Этот прием можно применить на стадии систематизации информации, полученной до знакомства с основным источником. Например, при изучении темы “Казахстан в эпоху бронзы” необходимо предположить, по каким направлениям будет изучаться эта эпоха. Учащиеся могут выделить следующие из них: особенности эпохи бронзы, хозяйство жителей эпохи бронзы, андроновская культура, бегазы-дандыбаевская культура и др. Кластер по данной теме может выглядеть следующим образом:

- стратегия “Вопросительные слова”. В начале урока учащиеся под руководством учителя заполняют таблицу: в правую ее часть - понятия, связанные с темой, в левую - вопросительные слова, по которым далее, в течение 5–7 минут формулируется как можно больше вопросов, связанных с содержанием изучаемой темы. Пример таблицы по теме “Сакские племена на территории Казахстана” приведен ниже:

Вопросительные слова	Основные понятия темы
Как? Что? Кто? Где? Почему? Сколько? Когда? Какие? Зачем?	Азиатские скифы, Геродот, массагеты, военная демократия, жрецы, Томирис, тиграхауда, парадарая, хаумаварга

В ходе урока учащиеся стараются найти ответы на поставленные вопросы, дополняют уже составленный перечень вопросов и ответов, а также выбирают несколько наиболее интересных (продуктивных, неожиданных, проницательных и т.д.) вопросов. Например: Когда сакские племена проживали на территории Казахстана? Как саков называл Геродот? На какие группы делились сакские племена? Где проживали сакские племена? Кто являлся правителем саков? Что такое военная демократия? Кто такие жрецы?

Для развития интеллектуальных умений эффективным является использование проблемно-поискового метода обучения. Основными ресурсами для его реализации мы считаем систему развивающих учебных заданий, которые конструируются в соответствии со структурой и содержанием интеллектуальных умений, учетом интеллектуально-познавательных трудностей обучаемых, а также лекций проблемного типа и др. Особая роль отводится в системе упражнений логическим заданиям. В первую очередь, необходимо вводить самые простые задания, с которыми ученики знакомятся еще в начальной школе. Приведем примеры подобных заданий:

Соотнесите:

1. Рыболовство	а) Копье
2. Охота	б) Гарпун
3. Собирачество	в) Серп
4. Земледелие	г) Палка-копалка

В дальнейшем задания необходимо усложнять, например:

Соотнесите территории тюркских государств:

1. Тюркский каганат	А. От среднего течения Сырдарьи до низовьев волги
2. Огузское государство	Б. От Джунгарского Алатау до среднего течения Сырдарьи
3. Кимаковский каганат	В. От Жетысу от Испиджаба на западе до Кашгара на востоке
4. Карлукский каганат	Г. От р. Иртыш до р. Днестр
5. Кыпчакское ханство	Д. От Алтайских гор до Каспийского моря
6. Государство Караханидов	Е. Северо-Восточный и Центральный Казахстан

Более сложным заданием являются упражнения на нахождение закономерностей. Задание состоит из 2-х частей: первоначально нужно найти закономерность и критерий для классификации, а затем правильно распределить слова. Пока учащиеся учатся выполнять это задание, можно облегчить его введением в текст ключевых слов. Пример:

Найдите закономерность и разделите слова на 2 группы, озаглавьте их: мечеть, керамика, бани, терракота, зодчество, мавзолей, монастырь, архитектура, ремесло, кузница.

Ответ:

архитектура	ремесло
мечеть	керамика
бани	терракота
мавзолей	зодчество
монастырь	кузница

В дальнейшем ключевые слова нужно исключать из текста, и школьники должны самостоятельно выбирать основания и критерии для классификации.

Эффективным для развития интеллектуальных умений является метод проектного обучения, так как он способствует созданию условий для саморазвития личности обучаемого через развитие его интеллектуальных, коммуникативных, предметных умений. Темы проектов учащихся должны быть актуальны, исследования не должны носить компилятивный характер.

Таким образом, развитие интеллектуальных умений является важным условием не только формирования профессионально-личностных компетенций будущего специалиста, но и развития его способностей, одаренности.

Список литературы

1. Гиль Л.Б. Развитие интеллектуальных умений и способности к саморазвитию в процессе математической подготовки студентов технического вуза // Вестник Томского государственного педагогического университета. - 2009. - №7.
2. Поспелов Н.Н. Формирование мыслительных операций у старшекласников. / Н.Н. Поспелов. – М.: Педагогика, 1989. – 152 с.
3. Танатова А.Д. Модель мотивационной готовности учащихся к успешному учению как условие развития одаренности // Вестник КазНУ им. аль-Фараби, серия «Педагогические науки». - 2008. - №1.
4. Развитие творческой одаренности учащихся младших классов в школах инновационного типа / Н.Н. Телепнева. Автореферат дисс. ... канд. пед. наук. – Алматы, 2006. - 28 с.
5. Шакирова Д. М. Теоретические основания концепции формирования критического мышления // Педагогика. - 2006. - № 9. – С. 34-37.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ ЛИДЕРСТВА ОДАРЕННЫХ ДЕТЕЙ В ДЕТСКИХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

ДЮСЕНБАЕВА АРДАК ТОЛЕУОВНА

*Кандидат педагогических наук, заведующая
акмеологической лабораторией Реноме-технологий, доцент
кафедры педагогического образования и менеджмента
ВКГУ имени С. Аманжолова*

Статья посвящена актуальной проблеме современной школы - развития лидерства одаренных детей. Одним из эффективных путей развития лидерства одаренных детей является включение их в самоуправление детской общественной организацией. Детская общественная организация как самоуправляемая и саморазвивающаяся система, создает благоприятные условия для саморазвития и самореализации детей и подростков. Учитывая особенности и потребности одаренных детей в самоутверждении и самореализации, детская общественная организация через органы самоуправления и творческие инициативы позволяет одаренным детям актуализировать свой потенциал.

Анализ психолого-педагогической литературы и опыта организации деятельности детских общественных организаций позволил определить педагогические условия развития лидерства одаренных детей. Эффективность развития лидерства одаренных детей зависит от деятельностного характера организации деятельности детской организации, которая способствует развитию их субъектности. Самоуправление и творческие инициативы одаренных детей в детской общественной организации являются предметно-ориентированной деятельностью, способствующей развитию лидерства. Личностно-ориентированный подход создает условия для развития уникальности и индивидуальности одаренных детей, что немаловажно при развитии их лидерских качеств.

Ключевые слова: лидерство, одаренные дети, детская общественная организация.

Современные общественно-политические и социально-экономические изменения, сложившиеся в нашем обществе, требуют от молодого поколения мобильности, гибкости, независимости и самостоятельности в решении проблем и принятии решений, социальной ответственности за сделанный выбор. Сегодня является важным развитие лидерства учащихся, что обеспечивает становление его как субъекта своей деятельности и жизни в целом. Особый акцент ставится на работу с одаренными детьми, на развитие и реализацию их потенциала, как важного условия становления интеллектуальной нации.

Одаренные дети – это дети, имеющие значительное по сравнению с возрастными нормами опережение в умственном развитии либо исключительное развитие специальных способностей, в частности музыкальных, художественных и др. Одаренные дети отличаются от своих сверстников уникальным сочетанием качеств. Развитие одаренности детей зависит от того, насколько своевременно была выявлена одаренность ребенка и созданы благоприятные условия для его развития. Так, у отдельных учеников талант и одаренность могут быть более ярко выраженными и интенсивно проявленными. У отдельных детей одаренность не проявляется в силу объективных обстоятельств либо в связи с отсутствием возможностей для демонстрации своих способностей.

Основная цель данной статьи – определение педагогических условий развития

деятельности детской общественной организации как основы развития лидерства одаренных детей.

Макэллайн и Рид в своих работах выделяют характеристики общественного лидерства, которые мы можем наблюдать у одаренных детей:

- Принимают на себя инициативу в общественных ситуациях.
- Признаны сверстниками. Коммуникабельны с другими.
- Активно устанавливают лидерство в общественных ситуациях.
- Демонстрируют способность к инициированию работы группы для достижения целей.
- Убеждают группу к принятию определенных идей и методов.
- Уверенны в себе. Социально зрелые.
- Легко адаптируются в новых ситуациях.
- Готовы к принятию на себя ответственности.
- Обобщают идеи членов группы для разработки плана действий [1, 118с.].

Вышеуказанные характеристики лидерства могут развиваться в условиях совместной деятельности детей, особенности в условиях самоуправления и самоорганизации.

Детская общественная организация, являясь высокоорганизованным видом детского объединения, основанного на реальных самостоятельных инициативах, самостоятельной деятельности учащихся, направленного на развитие их индивидуальных качеств и способностей, становится важным условием развития лидерства одаренных детей.

Стремление детей в определенном возрасте к яркости, красоте, игре по правилам, приводит к потребности в организации. Но организация должна привлекать детей и подростков интересной целью и значимой деятельностью. В организации должны быть привлекательные нравственные нормы, традиции и ритуалы, которые помогут успешно сплотить коллектив детей и подростков [2, 15 с.].

По мнению Д.В.Лепешева, хорошая организация помогает усвоению следующих положительных умений и качеств: принятие решений, взаимодействие со сверстниками, управлять и быть подчиненным, оказание помощи в реализации чужих идей и привлечение других к реализации своих идей, дисциплинированность, порядочность, толерантность [3, С.8].

При определении цели и задач, создании программы деятельности организации необходимо учитывать интересы и потребности одаренных детей. Многие создатели программ деятельности организации стремятся ориентировать их на потребности современного общества и потребности самой личности, в результате которых появляются лидерские программы.

При создании условий для развития лидерства одаренных детей в деятельности детской общественной организации необходимо учитывать следующее:

- Общественная (удовлетворение общественных потребностей, направленность на принесение пользы людям) и личностная (удовлетворение потребностей самой личности) направленность организации.
- Достаточный уровень реальных инициатив (возможность самостоятельно выбирать способ существования и направления деятельности).
- Наличие возможности для самостоятельного выбора детьми и подростками содержания и форм деятельности.
- Сформированность демократического и гуманистического стилей взаимодействия в организации.

С первых же дней работы необходимо включать одаренных детей в различные формы и виды деятельности. Так как одаренные дети приходят реализовать себя и ими в первоначальное время движет любопытство, это любопытство необходимо перевести в устойчивый интерес к организации. Поэтому исходя из их потребностей и интересов, нужно включить их в систему различных развивающих игр, тренингов, творческих коллективных дел, и конечно же в реализацию интересных, занимательных и полезных проектов.

Для того чтобы, детская общественная организация могла стать эффективной средой развития лидерства, нужно разработать такую структуру организации и ее органов самоуправления, которая могла бы быть ясной, четкой и понятной для самих одаренных детей. Также, важно, чтобы у них была возможность самостоятельного выбора направлений деятельности детской общественной организации. И только тогда одаренные дети смогут стать лидерами, менеджерами (управленцами) своей жизни и деятельности.

Для того чтобы детская общественная организация стала эффективной средой развития лидерства одаренных учащихся, необходимо соблюдение следующих педагогических условий:

- Активное включение их в управление детской организацией, так как исходя из деятельностного подхода, опыт может накапливаться только при наличии предметно-практической деятельности.
- Личностно-ориентированная направленность деятельности организации, т.е. учет в ней потребностей и интересов одаренных детей.
- Наличие форм и методов работы, способствующих личностному развитию, самореализации и самоактуализации.

Сущность деятельностного подхода заключается в том, что он рассматривает деятельность как средство развития личности, в которой личность становится ее субъектом (С. Л. Рубинштейн, А. Н. Леонтьев, П. Я. Гальперин, В. В. Давыдов и др.). Учащийся, воздействуя на предметно-практическую деятельность (управление), преобразует ее и сам преобразовывается (развивается лидерства), приобретая опыт практической деятельности (опыт управления).

Деятельность детской общественной организации необходимо организовывать на основе деятельностного подхода, где общественная организация будет выступать не просто средством организации досуга детей, а в качестве важного воспитательного микросоциума. Именно практико-ориентированный характер деятельности детской общественной организации способствует формированию лидерства одаренных детей.

В детской общественной организации необходимо уделять огромное внимание включению одаренных детей в личностно и социально значимую деятельность, смылосозидающую деятельность, которая становится основой самоутверждения и самореализации.

Также при развитии лидерства важна реализация личностно-ориентированного подхода, который направлен на выявление и дальнейшее развитие индивидуальных свойств и качеств, неповторимости одаренных учащихся (Е. В. Бондаревская, О. С. Газман, Э. Н. Гусинский, В. В. Сериков, Ю. И. Турчанинов, И. С. Якиманская).

Успешность развития лидерства одаренных детей в детских общественных организациях может быть обеспечена посредством реализации следующих принципов:

- *Принцип самоактуализации.* В управленческой деятельности одаренные дети актуализируют свои личностные качества, умения и способности, свой личностный потенциал, что обеспечивает их личностный рост. Управленческая деятельность в детской организации способствует проявлению у одаренных детей коммуникативных, организаторских умений, лидерских качеств, ответственности.

- *Принцип индивидуальности.* Детская общественная организация может стать творческой лабораторией проявления своей яркой индивидуальности через выдвижение инициативы при создании какого-либо проекта, организации дела, при взаимодействии с другими учащимися.

- *Принцип выбора.* Участие одаренных учащихся в системе самоуправления детской организацией предоставляет им право выбора, как цели, так и содержания, форм и способов своей жизнедеятельности в ней. Реализация данного принципа способствует развитию лидерства одаренных детей, через развитие у них самостоятельности при разрешении проблем,

целеполагании, проектировании и планировании, в которых осуществляется самостоятельный выбор учащихся.

- Реализация *принципа продуктивной деятельности* в детской общественной организации состоит в том, что при выполнении различных поручений, реализации управленческих решений и

организационных мероприятий, учащиеся-члены организации получают новый продукт – опыт управленческой деятельности. Также, в процессе групповой и коллективной деятельности, они усваивают опыт общения, навыки работы в группе и коллективе. Самое главное, у них появляется потребность в достижении успеха, формируются такие устойчивые ценности, как творчество, ответственность, честность.

- Принцип перспективных целей. Учащиеся-члены организации не могут длительное время удерживать внимание на одном виде деятельности. Они постоянно требуют стимулирования их активности, поддержки, обновления направлений и форм деятельности. Стратегическая цель кажется недостижимой для учащихся-членов организации. Поэтому, в детской общественной организации нужно разработать цепь целей, понятных и интересных для учащихся, и обеспечивающих их личностное развитие.

Реализация в детской общественной организации тренингов личностного роста, обучающих и развивающих игр и тренингов, дебатов, социальных и исследовательских проектов, КТД и других форм творческой деятельности позволит одаренным детям развивать свои лидерские качества и способности.

Таким образом, детская общественная организация являясь одним из элементов воспитательного пространства социума, должно реализовать цели и задачи воспитания одаренных детей как лидера, активного гражданина, патриота, целостной личности, способной самостоятельно решать возникающие жизненные проблемы и готовой к самообразованию и саморазвитию.

Список использованной литературы:

1. Руководство для учителя. Первый (продвинутый) уровень. Второе издание. /АОО «Назарбаев интеллектуальные школы» Центр педагогического мастерства. – Астана, 2014. – 202с.
2. Дюсенбаева А.Т. Теоретические и методические основы организации деятельности детских общественных организаций. – Усть-Каменогорск: Изд-во ВКТУ, 2008. – 60с.
3. Лепешев Д.В. Детское движение в Казахстане: современные тенденции // Воспитание школьника. – 2005. - №2. – С.8-12.
4. Степанов Е.Н., Лузина Л.М. Педагогу о современных подходах и концепциях воспитания. – М.: ТЦ Сфера, 2002. – 160с.

ДАРЫНДЫЛЫҚ БАРЛЫҚ БАЛАДА БАР ЖӘНЕ ОНЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АНЫҚТАУДЫҢ ЖОЛДАРЫ

ШҚО, Өскемен қаласы
Дарынды балаларға арналған облыстық мамандандырылған
мектеп-лицей-интернатының психологы
АДРЫШЕВА АҚҮЛ АНУАРХАНОВНА

*«Қазақстан ұлы державада болуы үшін бізге күш қуат, қажыр қайраты мол,
ақылды да ойлы, дарынды жастар керек»
Н.Ә. Назарбаев*

Ертедегі Қытайда дарынды балаларды «Шэнь тон», яғни киелі бала деп атаған. Расында дарынды балаларды киелі бала деп атауға болады. Бірақ осы дарынды балаларды дер кезінде байқап, оларға дұрыс жол сілтеу қажет.

Жалпы педагогика-психология ғылымында «дарындылық» мәселесіне қазіргі таңда көп көңіл бөлінуде. Дарынды бала-ол өзі жаңа болжамдар мен идеяларды, теорияларды, схема, зерттеулер жасай білетін қабілеті бар болуы шарт. Басқа сөзбен айтқанда, дарындылық-ол жоғары потенциялы бар, шығармашыл тұлға; өзінің алдына ғылыми-техникалық мәселелерді қойып және оны өздігінен шеше білетін -адам.

И.С.Лейтес қабілетті балалардың үш категориясын көрсетті. Олар:

1. Ақыл –ой деңгейінің жоғарлығы ерте кезден байқалатын балалар.
2. Мектептің жекеленген пәндеріне және әр түрлі іс-әрекетіне қабілетті балалар,
3. Қабілеттері айқындалмаған потенциалды балалар.

Дарынды баланың дарынды ересектен ерекшелігі – ол әлі толық қалыптаспаған тұлға, оның болашағы анықталмаған. Оның қабілеттерін дамыту қажет. Платон, А.Кастлер, Ф.Гамильтон сияқты ғалымдар дарындылық туа біткен қасиет деген.

Декорт, Гообс, Локк сияқты ғалымдар дарындылық адам баласының даму барысында тәрбиеге байланысты дейді. Сонымен дарынды бала- ол кім?

Психологиялық педагогикалық зерттеулердің нәтижесі бойынша дарынды баланың бейнесі анықталды.

1. Интеллектуалды және ақыл- ой белсенділігі бар бала сөйлеу белсенділігінің жоғарлығымен, ойының ұшқырлығымен, байқағыштығымен, мәселені шешуде жан –жақты жолды қарастырумен, тәуелсіздігімен, құрбыларының арасында көсем болумен, есте сақтауының беріктігімен т.с.с қасиеттерімен ерекшеленеді.

2. Бейнелеу өнері бар бала- сурет салуға көп уақыт бөлінуінен, көргенін есте сақтауымен, сурет сабағын жақсы көретіндігімен ерекшеленеді.

3. Әнге қабілеті бар балалар- ән сабақтарына аса қызығушылықпен қарайды, ритмикалық бөліктерді оңай қайталайды, таныс әуендерді бірінші дыбыстан таниды.

4. Қозғалыстың белсенділігі бар бала жаттығуларды орындауда тепе-теңдік сақтайтын, қозғалысты жақсы көретін, өзінің жасына дене күші күшті болып келеді.

Дарындылықты анықтауда сан түрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады. Оқушы бойындағы дарындылықты анықтау үшін психологиялық диагностикалар (әдістемелер тесттер, сауалнамалар, эксперимент зерттеуі) т.б. қажет.

Дарындылық диагностикасы балалардың қабілеттілігін бағалауға негіз бола отырып, оларды саралауға мүмкіндік беретін қызметті атқарады. Сондықтан балалар дарындылығының диагностикасында әдістерді таңдау мен қолдануда педагогикалық жағынан аса мұқият болған жөн. Диагностика үрдісін жүзеге асырушы педагогтар мен психологтарға ғылыми принциптерді жетекшілікке алып, балалар дарындылығын бағалау құралдарын өте мұқият таңдау қажет. Біздің бала қабілеттілігін диагностикалау жұмысымыз оның ішкі қабілеттілігін бағалауға арналған. Кейде біз, баланы дарынсыз дей отыра, оның бүкіл психикасын мүгедек етуімізде мүмкін.

Дарындылықты анықтау әдістемелері баланың қабілеттеріне жасалған ұзақ уақыт бойғы бақылаулардың нәтижесін растай түсу үшін, сондай-ақ күшті және әлсіз психологиялық сапаларын дәлірек анықтаумен қажетті психо-педагогикалық көмекті ұйымдастыру үшін қажет. Дарынды баланың психикасын анықтауда кең ауқымды түрлі әдістер қолданылады:

- арнайы психологиялық сұрақнама, әдістемелер;
- баланың іс-әрекетін мұғалімдер, ата-аналар, психологтар тарапынан экспертті бағалау;
- балалардың шығармашылық жұмысының нақты нәтижелерін мамандар тарапынан сараптау;
- түрлі танымдық әрі пәндік олимпиадалар, конференциялар, спорт жарыстарын, шығармашылық байқаулар, фестивальдар және т.б. ұйымдастыру;
- белгілі дарын түрін талдау міндеттеріне байланысты түрлі әдістерді пайдалана отырып, психодиагностикалық зерттеу жүргізу.

Сонымен, дарындылық – бұл адамның белгілі бір іс – әрекет аумағында ерекше табыстарға жетуге көмектесетін, қабілет дамуының жоғарғы деңгейі болып табылады. Яғни барлық бала өз бойындағы қабілетін шаңдай білсе және үлкендер сол баланың бойындағы қабілетті көре біліп, оны жетілдіруге көмектессе, бала бойында дарындылық қабілеті ашылары сөзсіз.

Дарынды баланы анықтауда төмендегі әдістерді қолданамын:

1) танымдық процестерге байланысты әдістемелерді қолдандым. Олар:

- Джонс креативтілік сұрақнамасы. Мұнда баланың шығармашылық ойлау деңгейін зерттеу қарастырылған;

- ойлауды анықтауға арналған әдістеме;
- көру арқылы есте сақтау;
- есту арқылы есте сақтау;
- «Оперативті ес» әдістемесі;
- зейінді анықтауға арналған «Қызыл-қара таблицалар» әдістемесі;
- зейінді анықтауға арналған «Мюнстенберг» әдістемесі;
- ақпаратты қабылдау әдістемесі;

2) бала қабілетін анықтауға байланысты алты тапсырма орындау және қосымша тест, тренингтер.

1 - тапсырма: «Жаттығулар».

2 - тапсырма: «Жағдайаттар».

3 - тапсырма: «Қанатты сөздер».

4 - тапсырма: «Объект құрлымын өзгерте алу қабілеттілігі».

5 - тапсырма: «Сөздік пайымдық қабілеттерді» зерттеу.

6 - тапсырма: «Бақылау», «Вербальды қиял» әдістемесі;

3) іріктеліп шыққан баланың ата - анасына, сынып жетекшісіне психологқа арналған әдістемелер қолданылады. Олар:

- Мұғалімдер мен ата-анаға арналған дарындылық диагностикасының әдістемесі;
- Мұғалімдерге арналған «Ой-өрістік портрет» әдістемесі;
- Психологпен мұғалімге арналған «Оқушы сипаттамасы».

ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ЖАСАЙТЫН МҰҒАЛІМДЕРГЕ АРНАЛҒАН ПСХОЛОГТЫҢ ҰСЫНЫСТАРЫ

1. Дарынды балалардың өте жақсы немесе ең ұқыпты жұмысын мақтай отырып, мұғалім перфекционистік беталысты орнықтырудан қашу керек.
2. Үнемі дарынды баланы жақсы жеке бас жетістіктері үшін ерекшелей.
3. Баланың қателесіп кетуден қорықпай шешім табуына мүмкіндік беріңіз.
4. Көптеген дарынды балалар қатаң регламентті, қайталанатын тапсырмаларды дұрыс қабылдамайтындығын айт кеткен жөн.
5. Жақсы ұйымдастырылған жұмыс пен уақытты дұрыс жұмсағандығын мадақтап отырған жөн.
6. Баланың қабілеттіліктерін барлық сферада дамытқан жөн. Мысалы интеллектуалды дарынды бала үшін шығармашылық, коммуникативтілік, физикалық және көркемдік қабілеттіліктерін дамытуға бағытталған сабақтар өте пайдалы болып келеді.
7. Баланың эмоционалдық тұрақтылығы мен өз күшіне деген сенімділігін сақтау өте маңызды болып табылады.
8. Дарынды балалардың эмоционалдық жағынан дамуы жиі арта қалады, сондықтан баланың эмоционалдық сезімталдығын келесі сұрақтар қоя отырып дамыту қажет: «қазір не сезіндің?», «осы адамға қатысты не сезесің?» және т.с.с.
9. Дарынды балалар өтіп жатқан оқиғаны терең қабылдайды, көбірек түсініп, бірден қағып алады. Олармен сөйлескенде осыны ескерген жөн.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Отческая И.Б, Одаренность и ее формирование на современном развитие школы: Учебное пособие,Өскемен, 2004
2. А.И.Доровский. Дидактические основы одаренности.-М.,2000.

В целях подготовки к олимпиадам различного уровня мы продолжаем публикацию заданий областной олимпиады школьников и их решения

Физика

9 класс

1. Самолет летит по прямой из города A в город B и обратно. Найти отношение полных времен полета в случаях, когда от A к B дует ветер со скоростью u и когда ветер с той же скоростью дует перпендикулярно прямой AB . Скорость самолета относительно воздуха в том и другом случаях равна v .

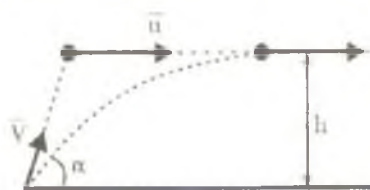

Рис. 1

Решение: При продольном ветре $t_1 = 2lv/(v^2 - u^2)$.

При поперечном ветре $t_2 = \frac{2l}{(v^2 - u^2)^{1/2}}$.

Таким образом, $\frac{t_1}{t_2} = [1 - (u/v)^2]^{-1/2}, u < v$.

2. Утка летала по горизонтальной прямой с постоянной скоростью u . В нее бросил камень неопытный охотник, причем бросок был сделан без упреждения, т.е. в момент броска скорость камня v была направлена как раз на утку под углом α к горизонту. На какой высоте летала утка, если камень все же попал в нее? Сопротивлением воздуха, размерами утки и ростом охотника пренебречь.

Рис. 2

Решение: Из сравнения вертикальных и горизонтальных перемещений камня и утки имеем

$$v \sin \alpha \cdot t - \frac{gt^2}{2} = h$$

$$v \cdot \cos \alpha \cdot t = h \cdot \operatorname{ctg} \alpha + ut$$

$$\text{отсюда } h = (\cos \alpha - u)tg^2 \alpha.$$

3. Цепочку массой m и длиной l подвесили к потолку. При этом оказалось, что в местах закрепления цепочка образует углы α с вертикалью. Найдите расстояние h от нижней точки цепочки до потолка.

Решение: Рассматривая натяжение бесконечно малого кусочка цепочки Δl_i , и используя метод суммирования, найдем соотношение между натяжениями в нижней точке A и в верхней точке B :

$$T_B - T_A = \left(\frac{m}{l}\right)gh.$$

Кроме того, запишем условия равновесия половины цепочки в проекциях на горизонтальную и вертикальную оси:

$$T_B \sin \alpha = T_A, T_B \cos \alpha = \frac{mg}{2}$$

Выразив отсюда T_A и T_B , подставим их в первое уравнение и получим $h = l \frac{1 - \sin \alpha}{2 \cos \alpha}$

10 класс

1. Утка летала по горизонтальной прямой с постоянной скоростью u . В нее бросил камень неопытный охотник, причем бросок был сделан без упреждения, т.е. в момент броска скорость камня v была направлена как раз на утку под углом α к горизонту. На какой высоте летала утка, если камень все же попал в нее? Сопротивлением воздуха, размерами утки и ростом охотника пренебречь.

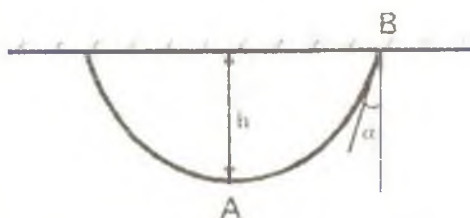

Рис. 3

Решение: Из сравнения вертикальных и горизонтальных перемещений камня и утки имеем

$$v \sin \alpha \cdot t - \frac{gt^2}{2} = h$$

$$v \cdot \cos \alpha \cdot t = h \cdot \operatorname{ctg} \alpha + ut$$

$$\text{отсюда } h = (\cos \alpha - u)tg^2 \alpha.$$

2. На пути тела A, скользящего по гладкому горизонтальному столу, находится незакрепленная «горка» высотой H . При какой минимальной скорости тело сможет преодолеть горку? Масса горки в n раз больше массы тела. Всеми трениями пренебречь.

Рис. 4

Решение: Минимальная скорость тела определится из условия, что в верхней точке горки скорость его относительно горки равна нулю. При этом по закону сохранения количества движения $mv_0 = (M + m)v_1$

Из закона сохранения энергии имеем:

$$\frac{mv_0^2}{2} = mgH + \frac{(M+m)v_1^2}{2}$$

$$\text{откуда } v_0 = \sqrt{2gH(1+n)}.$$

3. С n молями идеального газа совершен круговой процесс 1-2-3-4-1. Температуры в состояниях 1, 2, 3 известны, а точки 3 и 4 лежат на одной изотерме. Определите работу газа за цикл.

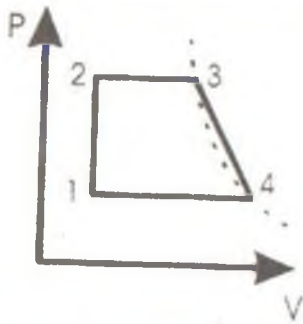

Рис. 5

Решение: Работа A газа за цикл определяется площадью на pV - диаграмме, ограниченной циклом, т.е. площадью трапеции: $A = (p_2 - p_1)(V_3 - V_2 + V_4 - V_1)/2$.

Нетрудно выразить все величины через давление и объем в точке 1: p_1 и V_1 . Действительно из закона Гей-Люссака следует, что $V_3 = \frac{V_2 T_3}{T_2} = V_1 T_3 / T_2$ и $V_4 = \frac{V_1 T_4}{T_1} = \frac{V_1 T_3}{T_1}$,

А из закона Шарля - $p_2 = \frac{p_1 T_2}{T_1}$. Подставляя эти значения в выражение для работы, находим

$$A = p_1 V_1 \frac{T_2 - T_1}{T_1} \left(\frac{T_2}{T_1} + \frac{T_3}{T_2} - 2 \right).$$

Уравнение Менделеева – Клайперона для ν молей идеального газа позволяет написать

$$p_1 V_1 = \nu R T_1, \text{ и в результате окончательно получим } A = \nu R (T_2 - T_1) \left(\frac{T_3}{T_1} + \frac{T_3}{T_2} - 2 \right) / 2$$

11 класс

1. Цепочку массой m и длиной l подвесили к потолку. При этом оказалось, что в местах закрепления цепочка образует углы α с вертикалью. Найдите расстояние h от нижней точки цепочки до потолка.

Решение: Рассматривая натяжение бесконечно малого кусочка цепочки Δl_i , и используя метод суммирования, найдем соотношение между натяжениями в нижней точке А и в верхней точке В:

$$T_B - T_A = \left(\frac{m}{l} \right) gh.$$

Кроме того, запишем условия равновесия половины цепочки в проекциях на горизонтальную и вертикальную оси:

$$T_B \sin \alpha = T_A, T_B \cos \alpha = \frac{mg}{2}$$

Выразив отсюда T_A и T_B , подставим их в первое уравнение и получим $h = l \frac{1 - \sin \alpha}{2 \cos \alpha}$.

2. На легком стержне длиной l висит небольшой шарик массой m . К стержню прикреплена легкая пружина жесткостью k на расстоянии $2l/3$ от точки подвеса. Другой конец пружины прикреплен к стене. Система может вращаться без трения вокруг горизонтальной оси О. В положении равновесия стержень вертикален, пружина горизонтальна и не деформирована. Найдите период малых колебаний системы в плоскости чертежа.

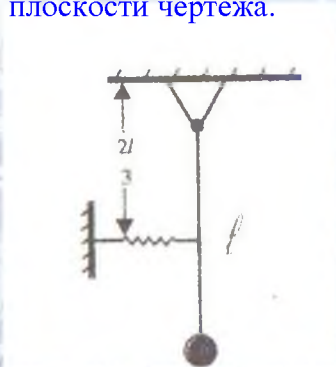

Рис. 6

Решение: Колеблющейся физической величиной будем считать угол α отклонения стержня от вертикали. Выразим кинетическую и потенциальную энергии системы в произвольный момент времени t через угол $\alpha = \alpha(t)$ (будем считать его малым) и производную угла по времени $\alpha' = \alpha'(t)$. Линейная скорость шарика равна $\alpha'(t)l$, кинетическая энергия

$$E_k = \frac{ml^2(\alpha')^2}{2}.$$

За нулевой уровень потенциальной энергии шарика возьмем уровень, соответствующий положению равновесия шарика. Тогда потенциальная энергия шарика в поле тяжести будет

$$E_{p1} = mg(l - l\cos\alpha) = 2mgl\sin^2\frac{\alpha}{2} = \frac{mgl\alpha^2}{2}.$$

При отклонении маятника длина пружины сократится на $x = \frac{2l\sin\alpha}{3} = \frac{2l\alpha}{3}$ и ее потенциальная энергия станет $E_{p2} = \frac{rx^2}{2} = \frac{2rl^2\alpha^2}{9}$.

Полная энергия системы, равная $E_k + E_{p1} + E_{p2}$, при колебаниях сохраняется:

$$\frac{ml^2(\alpha')^2}{2} + \frac{mgl\alpha^2}{2} + \frac{2kl^2\alpha^2}{9} = \text{const.}$$

Продифференцируем это равенство по времени:

$$ml^2\alpha'\alpha'' + mgl\alpha\alpha' + 4\frac{kl^2\alpha\alpha'}{9} = 0, \text{ или } \alpha'' + \left(\frac{g}{l} + \frac{4k}{9m}\right)\alpha = 0.$$

Видим, что получено дифференциальное уравнение гармонических колебаний, период которых равен $T = 2\pi\sqrt{\frac{1}{\frac{g}{l} + \frac{4k}{9m}}}$.

3. Электрическая цепь состоит из батареи с ЭДС ε , резистора сопротивлением R и катушки переменной индуктивности, начальное значение которой равно L_0 . Через некоторое время после замыкания ключа K ЭДС самоиндукции в катушке равна ε_0 . Начиная с этого момента, индуктивность катушки изменяют таким образом, что ЭДС самоиндукции остается постоянной и равной ε_0 .

- 1) Определите ЭДС самоиндукции в катушке сразу после замыкания ключа.
- 2) Найдите зависимость изменяющейся индуктивности катушки от времени. Внутренним сопротивлением батареи пренебречь.

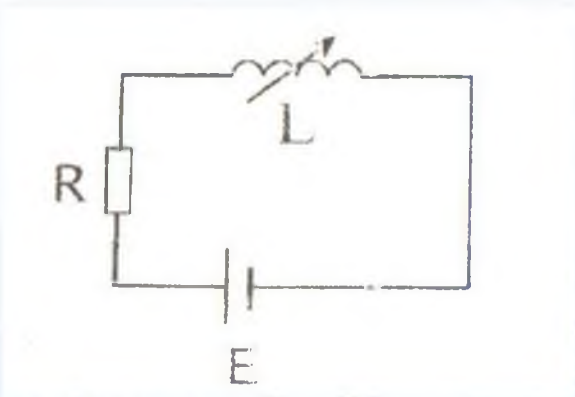

Рис. 7

Рис. 7

Решение:

1) Сразу после замыкания ключа начальный ток в цепи равен нулю, поэтому ЭДС самоиндукции равна ЭДС батареи, взятой с обратным знаком: $\varepsilon_s = -\varepsilon$.

2) Выберем за начало отсчета времени момент, когда ЭДС самоиндукции в катушке достигает значения ε_0 , и рассмотрим произвольный момент времени t в этой системе отсчета. На основании закона Ома для замкнутой цепи можно записать $\varepsilon - \varepsilon_0 = IR$,

где I — сила тока в цепи в данный момент времени. Из этого уравнения следует, что ток в цепи, начиная с момента $t=0$, будет оставаться постоянным и равным $I = \frac{\varepsilon - \varepsilon_0}{R}$. Следовательно, при $t>0$ ЭДС самоиндукции будет определяться выражением $I = \frac{dL}{dt} = \varepsilon_0$. Отсюда получаем $L = L_0 + \frac{\varepsilon_0}{I}t$, или после постановки выражения для тока, $L = L_0 + \frac{Rt}{\varepsilon - \varepsilon_0}$.

БРОНЗОВЫЙ ПРИЗЕР ЮНИОРСКОЙ ОЛИМПИАДЫ

12 декабря 2015 года прибыла в международный аэропорт г. Астаны Национальная сборная юниоров Республики Казахстан, принимавшая участие в 12-й Международной юниорской естественно-научной олимпиаде школьников (International Junior Science Olympiad, IJSO) - международное научное состязание для школьников не старше 15 лет.

Олимпиада проводится ежегодно с 2004 года. В этом году олимпиада проводилась со 2 по 11 декабря в г. Тэгу (Южная Корея). Каждая страна для участия в данной олимпиаде формирует команду из 6 участников. Команду Казахстана представляют члены национальной сборной – неоднократные призеры и победители республиканских интеллектуальных олимпиад. В состав сборной Казахстана

вошли одаренные школьники Восточно-Казахстанской, Жамбылской, Павлодарской и Алматинской областей. Восточно-Казахстанскую область представлял ученик казахско-турецкого лицея г. Семей Увалиев Адлет. Адлет обладатель золотой и бронзовой медалей республиканских олимпиад школьников по физике 2014, 2015 гг., награжден дипломом III степени на международной олимпиаде «Туймаада» по математике, информатике, физике и химии (г. Якутия, Республика Саха, 2015 г.).

Важную роль в подготовке школьников сыграла поддержка республиканского научно-практического центра «Дарын». Организация учебно-тренировочных сборов, профильных смен с участием ведущих ученых области, республики и зарубежья.

Олимпиада предполагает прохождение трёх различных испытаний (тестовый, теоретический и экспериментальные туры), которые проводятся в разные дни. От участников требуются знания физики, химии и биологии. На тестовом туре участникам предлагается ответить на 30 вопросов теста, из которых 10 посвящены физике, 10 - химии и 10 - биологии. На теоретическом туре каждому участнику необходимо решить несколько задач по химии, физике и биологии. В экспериментальном туре участвуют команды из трёх человек. Таким образом, каждая страна представляет обычно две команды. В качестве задания предлагается эксперимент, для выполнения которого необходимы знания и физики, и химии, и биологии. Помимо эксперимента, результаты которого обычно представляются в виде чисел, таблиц и графиков, участникам предлагается ответить на некоторое количество тестовых и или теоретических вопросов, связанных с экспериментом.

Высокий уровень подготовки участников команды позволил им завоевать две бронзовые медали олимпиады. Одним из обладателей бронзовой медали стал Адлет Увалиев. Свою первую золотую награду он завоевал в республиканской олимпиаде школьников по физике в городе Уральске в начале 2015 года и в этом же году – бронза в Международной олимпиаде «Туймаада» в городе Якутск.

- Благодаря углубленной подготовке Адлет смог достичь таких высоких результатов. В подготовке Адлету помогали его талантливые учителя Кенжекей Жеңіс и Нурлыбек Есембекович Ташев.

Адлет также обладает умением четко ставить цели в жизни и добиваться их. Эти качества он перенял от своих родителей. Он – предприимчивый, любознательный, настойчивый человек. Интересуется различными науками, углубленно изучает физику. Останавливаться на достигнутом – не в его правилах. Адлет уверен: главные победы у него впереди.

Сегодняшние достижения наших школьников в будущем станут залогом успешного развития нашей страны. Им продолжать строительство нового Казахстана, который все уверенней движется вперед, выбирая свой собственный путь развития, добиваясь все большего признания и авторитета в мировом сообществе.

ИНТЕРВЬЮ С УВАЛИЕВЫМ АДЛЕТОМ – УЧЕНИКОМ 10 КЛАССА

Журнал: Адлет поздравляем с удачным выступлением на Международной юниорской естественно-научной олимпиаде школьников. Какие впечатления остались от этой поездки?

Адлет: Спасибо! Сейчас, по прошествии двух недель, остались всё же только положительные впечатления - и от самой олимпиады, и от прекрасной компании, и от действительно очень крутых кураторов и волонтеров.

Журнал: Сложно принимать участие в подобной олимпиаде, находясь в чужом городе?

Адлет: Наверное, нет особой разницы, участвовать в олимпиаде в своём или чужом городе. Если же говорить об олимпиаде как о чём-то большем, чем просто конкурсе, то да - это действительно очень интересно на короткий период времени оказаться в новом для себя месте, пережить большое количество событий и открыть для себя новых людей.

Журнал: Да, это действительно чудесно, на наш взгляд, познакомиться и, тем более, подружиться с новыми людьми. Но если говорить о самой олимпиаде... Что она дала? И, как ты думаешь, пригодится ли этот опыт?

Адлет: Достаточно трудно ответить на такой вопрос ... Наверное, эта олимпиада ещё раз подтвердила для меня тот факт, что для достижения какого-либо результата нужно действительно очень много трудиться и работать на этот результат.

Журнал: Адлет, во всяком случае, это удалось, раз ты добился такого высокого результата. Он показал еще раз, насколько углубленно ты овладел своим предметом. Ты планируешь связать в будущем свою жизнь именно с физикой? Почему «физика», а не другой предмет?

Адлет: Да, я интересуюсь различными науками, но углубленно изучаю физику. Мне нравится решать физические задачи. Человеку в жизни приходится решать самые различные задачи. Поэтому я думаю умение решать задачи является одним из видов интеллектуальной деятельности. Люблю логически мыслить, выдвигать гипотезы, искать формулы, по физике решать оригинальные экспериментальные задачи. Также постоянное мое участие на областных, республиканских олимпиадах повлияло на мой интерес к физике.

Но и конечно, считаю, что с физикой связаны многие инновационные проекты, от которых зависит будущее экономическое развитие независимого Казахстана.

Адлет: За все сделанные благие дела, мои успехи я безгранично благодарен многим людям. В первую очередь, моим родителям. Папа и мама для меня главные ориентиры в жизни, которые в детстве заложили в меня такие качества, как целеустремленность, любознательность, рассудительность, ответственность, пунктуальность, и просто человечность. Я счастлив, что у меня родители очень мудрые. Огромное спасибо моим учителям, которые безустанно передавали свои знания и опыт в науке. Мои успехи это – успехи моей школы. Дополнительно я занимался в школе олимпийского резерва. Отдельное спасибо хочу сказать ВК РНПЦ «Дарын», который дал возможность для раскрытия моего таланта и потенциала...

Хочется выразить слова признательности моему педагогу Ташеву Нурлыбек Есембековичу и Кенжекей Жеңіс, которые помогли мне при подготовке к олимпиаде.

Журнал: Мы бы хотели задать вопрос твоему учителю по физике, Нурлыбек Есембекович, что вы можете сказать об Адлете?

Нурлыбек Есембекович: В жизни Адлет очень обыкновенный мальчик со своими интересами. Как ученик очень трудолюбивый и высокоинтеллектуальный.

Журнал: Нурлыбек Есембекович, поделитесь пожалуйста, опытом, как вы готовили Адлета к олимпиаде?

Нурлыбек Есембекович: Я уже говорил, что Адлет – сильный мальчик с упорным характером. Невозможно добиться хороших результатов, если нет взаимопонимания и слаженной работы. При изучении общей физики в 7 классе, я предложил ему такие учебные пособия как «Курс общей физики. Механика», «Физические задачи и физические открытия». При этом мы выявляли связи между темами, закономерности решения физических задач. Кроме того, Адлет много читал дополнительную литературу по разделам школьной программы в соответствии с изученными темами. Регулярно проводил тестирование по курсу 10-11 классов, так как меня интересовало качество знаний Адлета. Ответы были отличными. Учебные материалы он осваивал успешно, хорошо понимал физические термины. При этом мы сравнивали, обобщали материал, выделяли самое главное.

И как результат – заслуженная бронзовая медаль на 12-й Международной юниорской естественно-научной олимпиаде школьников, которая проходила в городе Тэгу (Южная Корея, International Junior Science Olympiad, IJSO - международное научное состязание для школьников не старше 15 лет).

Меня радуют успехи моего ученика, который оправдал мои надежды! И сегодня я хочу пожелать ему новых успехов, новых побед при реализации намеченных планов.

Журнал: Адлет, а что ты мог бы пожелать своим друзьям, сверстникам?

Адлет: Хочу пожелать всем здоровья, успехов, не останавливаться на достигнутом. Добивается тот, кто ставит цель. Ставьте цели, друзья!!!

МОЛОДЫМ ЛИДЕРАМ – ИДЕИ НОВОГО КАЗАХСТАНСКОГО ПАТРИОТИЗМА

Патриотическое воспитание – является основой для дальнейшего развития государства. В Казахстане уделяется особое внимание патриотическому воспитанию школьников.

22 октября 2015 года школьники 9-10-х классов Восточного Казахстана посетили город Астана с целью участия в семинаре – тренинге на тему «Идеи, меняющие мир». Главной идеей и целью семинара – тренинга являлось разъяснение и пропаганда одной из важных составляющих современной политики Республики Казахстан «Плана нации – 100 конкретных шагов».

Семинар проводился на базе Библиотеки Первого Президента Республики Казахстан – Лидера нации. Библиотека представляет собой научный, образовательный и культурный центр.

Миссия Библиотеки заключается в изучении места и роли Первого Президента Казахстана в национальной и мировой истории, осмыслении и популяризации «модели Назарбаева» как основы казахстанской государственности, сохранении и передаче будущим поколениям идеологии казахстанского пути, проложенного Лидером Нации.

Семинар начался с ознакомительной экскурсии по зданию Библиотеки, расположившийся в ультрасовременном здании площадью свыше 28 тыс. кв.м. Оригинальный архитектурный облик строения, возведенного в 2014 году по проекту британского архитектора Нормана Фостера, символизирует современный Казахстан, устремленный в будущее.

Учащиеся смогли увидеть различные ценные подарки, подаренные Главе государства и Казахстану делегациями различных стран. Третий этаж удивил их наличием большого количества книг различного содержания, среди которых были книги, автором которых является Н.А.Назарбаев.

Ученики в течение двухдневного семинара прослушали лекции, раскрывающие содержание и смысл Плана нации. Темы лекций:

- Формирование современного государственного аппарата;
- Обеспечение верховенства Закона;
- И н д у с т р и а л и з а ц и я и экономический рост;
- Нация единого будущего;
- Транспортное подотчетное государство.

Лекции читали доктора и профессора наук в доступной интерактивной форме. Было проведено два практических занятия по основным Идеям Президента страны, в процессе которых ученики смогли наглядно увидеть историю воплощения в жизнь экономических и политических реформ, а также обсудить итоги их внедрения.

Учебная и тренинговая часть семинара завершилась коучингом, которая в свою очередь дала возможность ученикам продемонстрировать свои знания по содержанию Плана Нации, обменяться мнениями о своей роли, как патриотичной молодежи в реализации Плана. Ученики в ходе обсуждений пришли к общему мнению: Казахстан нуждается в молодых лидерах представляющих собой высокообразованную, высоконравственную молодежь, с активной жизненной позицией.

В рамках семинара ученикам была организована экскурсионная поездка в Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Национальный музей РК, Музей Первого Президента РК, оперный театр города Астана.

Семинар завершился торжественным вручением сертификатов и именных подарков, книги «Наш президент» каждому участнику.

Одна из участниц семинара – тренинга Раканова Мариям, ученица 9 класса СШ №24 г. Усть-Каменогорска поделилась впечатлениями: «Здесь, в Библиотеке Первого Президента – Лидера Нации, для меня открылся целый мир: я узнала какая это трудная и нужная работа – заниматься политикой, строить государство. Мы должны ценить тот мир и стабильность, которые нас окружают. И еще, я поняла, что каждый из нас нужен этой стране, даже в юном возрасте мы уже многое можем сделать для своей Родины. Когда буду приезжать в Астану, то обязательно буду приходить в Библиотеку, потому что здесь я нашла друзей и единомышленников и ответы на многие вопросы. Кроме семинара организаторами были устроены экскурсии по Астане. Мы побывали в Музее Первого Президента, Евразийском Национальный университете, в Театре оперы и балета. Все это оставило неизгладимое впечатление. Я получила большой объем знаний, который, уверена, пригодится мне в будущем».

Содержание семинара помогло старшеклассникам сориентироваться в определении будущей профессии, выбора тем для дальнейших научных исследований, ребята осознали свою роль в политической жизни страны.

МЕЙІРІМДІЛІКПЕН НҮР ШАШҚАН ОЛИМПИАДА

Ғылым мен білімнің жаңалығын игертумен қатар бала бойына рухани – адамгершілік құндылықтарды: мейірімділік, қайырымдылық, адалдық пен әділдікті, махаббат пен сұлулықты, адам бақытын бағалай білуді бойына сіңіріп, тәрбиелеуді талап ету – қазіргі өмірде басты мақсаттардың бірі саналады.

Еліміздің дамуын, болашақ ұрпақты ізгілікке бағыттауын жаңа қадамы «Өзін-өзі тану» жобасын дүниеге келуі, оны мектептерде «Өзін-өзі тану» пәні арқылы жүзеге асыруы құнды да қажетті іс. Пәнді оқи келе оқушылар өмірден әдемілікті көре біледі, өмір туралы толғанады, адамдарға деген жылы көзқарасы қалыптасады. Бұл пән оқушылардың «өзім» деген тегінен шығып, айналасымен, қоршаған ортамен тығыз байланыста болуға жетелейді. Ал бастысы – демалу. Оның бәрі ойын, әңгіме түрінде, сурет салу сияқты нысанда іске асады.

Сондай мейірімділікке толы іс-шараның бірі – аталған пән бойынша республикалық олимпиаданың өтуі. «Жүрегіңнің түбіне терең бойла...» атты республикалық олимпиада биыл үшінші рет Алматы қаласында «Бөбек» ҰҒПББСО – ның ұйымдастыруымен 9-11 қараша күндері өткізілді.

Шараның мақсаты – құндылық бағдарларды қалыптастыру арқылы балалар мен жасөспірімдерге рухани-адамгершілік білім беру, олардың шығармашылық әл-ауқатын дамыту, тұлғалық қасиеттерін, азаматтық ұстанымын көрсету өзін-өзі тануға ұмтылысын қолдау. Ұйымдастырушылар олимпиадаға келген балаларды үлкен қонақжайлықпен қарсы алды. Кең байтақ республикамыздың әр аймағынан келген жас дарындарға арналған алғашқы күннің танысу кеші де балалар көңілінен шығып, өте көңілді өтті. Алғашқы сәттерден-ақ балалар бір-бірімен жақын болып кетті.

Республиканың әр аймағынан келген талабы биік, қиялы ұшқыр талантты жас дарындар бұл кезеңге оңайлықпен қол жеткізген жоқ. Ең алдымен аудандық, кейін кейін облыстық кезеңдерден өткен талаптылар ғана республикалық олимпиадаға жолдама алды. Қазақты бүкіл жаһанға паш еткен Абай, Шәкәрім, Мұхтардай ұлыларды өмірге әкелген шұғылалы шығыстың намыс туы қашан да ұрпақтар жалғасы тарапынан жығылған емес.

Республикалық олимпиадада Шығыс Қазақстан облысының намысын облыстық кезеңнің жеңімпаздары атанған 5 оқушыдан тұратын команда қорғады. Командаларға әуелі презентация, содан кейін 2 кезеңнен өту тапсырмалары берілді. Біріншісі – тест, екіншісі – эссе жазу. Әсіресе, эсседе оқушылар өз ойларын, өмірге деген көзқарасын, қоршаған ортаны өзінің түсінігі бойынша қағазға түсіру талап етілді. Әртүрлі тақырып ішінен бір тақырып таңдауға рұқсат етілді. Негізгі тақырыптар жанұя, достық, адамгершілік...

Олимпиада өтіп жатқан кезде жетекшілер тәжірибе алмасу және өзін-өзі тану мен психология саласында шеберлік сыныптарына қатысты. Олимпиададан кейін барлық балалардың қатысуымен концерт өтті. Оқушылар өнерлерін ортаға салды, би биледі, өлең оқыды, әртүрлі тілдерде ән салып, музыкалық аспаптарда ойнады. Біліммен ғана шындалмай, өнерімен де танылған жас дарындар құрбыластарын тәтті етті.

Оқушыларымыз білім додасымен қатар астасып жатқан мәдени шараларға да белсене қатысып, ұмытылмас сәттерді бастарынан кешірді. «Бөбек» ҰҒПББСО обсерваториясына саяхат жасап, Алматы қаласының көрікті жерлерін тамашалады, Тұңғыш Президент саябағын аралады. Қазылар алқасы жұмыстарды саралап болған соң, жүлдегерлер есімдері де анықталды. Бұл жолы да өзін тану арқылы өзгеге мейірім шуағын сыйлайтын «Өзін-өзі тану» пәні бойынша жас дарындар білім сапасының көрсеткіші арқылы командалық есепте жүлделі I орынды қанжығамызға байлап қайттық. Қаншама сында артқа тастап, қалың топтың арасынан суырылып шыққан оқушылар арасындағы бұл бәсеке де өте тартысты өтті. Білімімен қатарынан озып, жүзден жүйрік танылғандар дипломдармен марапатталды.

Олимпиада қорытындысы мейірімділік, қуаныш, махаббат фестиваліне айналды. Жастарымыздың болашағы жарқын болып, армандары орындала берсін. Толағай табыстар, биік рух тілейміз.

ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДАРЫНДЫ ОҚУШЫЛАРЫ ВЕНГРИЯ ЕЛІНДЕ

Бүгінде жастар қоғамның қозғаушы күші ретінде озық идеялармен қаруланып, еліміздің дамып, өркендеуіне лайықты үлес қосып келеді. Болашақта ел тізгінін ұстайтын, еліміздің әлемдік деңгейдегі бәсекеге қабілетті, экономикасы дамыған, өркениет көшінен лайық орын алатын, еліміздің қарқынды дамуына өзіндік үлес қосатын қоғамның негізгі белсенді күші жастар екені сөзсіз.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев білім сапасын жоғарылатуға, талантты балаларға қамқорлық көрсетуге жан-жақты мүмкіндіктер жасап отыр. Соның бір айқын дәлелі, ҚРБілім және ғылым министрлігі жанынан құрылған “Дарын” республикалық ғылыми-практикалық орталығының осы бағыттағы атқарып жатқан жұмыстар легін айтар едік. Аталған мерзім ішінде Отанымыздың дарынды балалары төрткүл дүниеде өтіп жатқан сан алуан білім додаларына қатысып, жеңіс төрінен көрініп келеді.

Мәдени деңгейі мен шығармашылық қабілеті жоғары шәкірт әзірлеу - бүгінгі уақыт талабы. Сондықтан да шәкірттеріміздің ішкі сырын жасырын ұстайтынын ескерсек, олардың іскерлік дағдыларын және білім құмарлық талап-жігерлерін жетілдіруіміз қажет. Осындай қабілеті жоғары дарынды оқушыны анықтаудың жолдарының бірі – бейіндік ауысым.

Дәстүрлі түрде, оқушылардың күзгі демалысына орай 2015 жылдың 4-11 қараша аралығында Шығыс Қазақстан облысының оқушылары Республикалық ғылыми-практикалық “Дарын” орталығының және “Зияткер - 2050” жеке фондының қолдауымен Будапешт қаласында (Венгрия Республикасы) өткен математикадан мәдени-танымдық ауысымға қатысты.

Мәдени-танымдық ауысымның негізгі мақсаты математика ғылымдарына қызығушылық танытқан интеллектуалды шығармашыл дарынды балаларды іздеу, іріктеу және қолдау.

Мәдени-танымдық ауысымның бағдарламасы келесі бағыттарды қамтыды:

- “Шексіз математика” рейтингтік олимпиадасы;
- әлемдік аты бар халықаралық математикалық олимпиаданың үшдүркін жеңімпазы, ІМО халықаралық комитетінің бұрынғы президенті Йозеф Пеликанмен кездесу;
- математикалық мұражай-зертханасымен танысу және эксперименттік сабақтардың өткізілуі;
- “ВМЕ” университеті базасында «Эксперименттік физика» шеберлік-сабағының өткізілуі кірді.

Қатысушыларға қызықты мәдени-танымдық бағдарлама: Австрия астанасы – Вена қаласына көрікті жерлерін аралау, «Миленариш» сая-бағына, батырлар алаңына, корольдік қорғанға, балықшылар қамалына, Будапешт қаласының “ELTE” университетіне, Венгрия Республикасының Парламентіне экскурсия, Будапешт қаласының “ВМЕ” экономика және техника университетімен танысу, Kun Lazlo ескерткішіне гүл шоқтарын қою ұйымдастырылды.

Мәдени-танымдық ауысымның қорытындысы бойынша ұйымдастырылған “Шексіз математика” рейтингтік олимпиадасында Шығыс Қазақстан облысынан қатысқан оқушылар жоғары нәтиже көрсетті. Команда құрамындағы Өскемен қаласы Қазақстан-Ресей гимназиясының 10 сынып оқушысы Хосчанова Диана II дәрежелі диплом және күміс медальмен марапатталса, №24 орта мектептің 9 сынып оқушысы Рақанова Мария III дәрежелі диплом және қола медаль иегері атанды. Олимпиадаға қатысушылар арасынан есептердің шығарылу жолдарын саралауда өзінің бірегейлігімен ерекшеленіп көзге түскен ең жас қатысушысы – Хосчанов Тимур да осы білім бәсекесінен бағы жанып, жүлделі орынға ие болды. Зияткерлерге ұсынылған күрделі де қызықты тапсырмалардың оңтайлы шешімін таба білген Тимур өз құрбыластарының алдынан көрінді.

Дарынды оқушылардың бүгінгі жетістіктері болашақта еліміздің қарқынды дамуының кепілі болмақ. Осыған орай, өзіндік дамудың сара жолын таңдаған, алға қарай нық сеніммен қадам басқан тәуелсіз Қазақстанның беделін әлемдік қауымдастықта мәртебесін асыру – білімді ұрпақ қолында, - десек, мақтан тұтар жастарымыздың қатары арта берсін!

ШЫҒЫСТЫҢ ЖАС ДАРЫН ТАЛАНТТАРЫ ДЕЛЬФИЛІК ОЙЫНДАРДЫҢ ЖҮЛДЕГЕРІ АТАНДЫ

Дельфий ойындары – жас өнерпаздардың арасында жыл сайын өтетін қазіргі уақытта әлемде танымал, классикадан бастап қазіргі заманғы жанрлардың барлық түрін біріктіретін өнер саласындағы кәсіпқой жастардың беделді жарыстардың бірі.

Биылғы жылы іс-шара Қазақ хандығының 550 жылдығына арналып өткізіліп отыр. 2015 жылы қазан айының 20-24 күндері аралығында еліміздің бас қаласы Астанада дарынды шығармашыл жастарды анықтау және қолдау, мәдени әлеуеттерін дамыту, жас ұрпақтың санасына патриоттық сезімді қалыптастыру, өскелең ұрпақты толеранттылық пен басқа мәдениетке қызығушылық рухында тәрбиелеу мақсатында ХІ ұлттық жастар Дельфий ойындары болып өтті. Ұйымдастырушылар сайыста өнердің барлық түрлерін қамтуға тырысты. Талантты жастар Астананың ең сәулетті ғимараттарында: «Фортепиано», «Скрипка», «Баян/аккордеон», «Халық аспаптары», «Академиялық, халықтық, эстрадалық ән айту», «Халықтық, қазіргі заманғы билер», «Бейнелеу өнері», «Көркемсөз оқу», «Ұлттық көркем өнер және қолөнер» және тағы басқа да 20 аталым номинациялар бойынша бақтарын сынады.

Ойындардың ашылу салтанаты Бейбітшілік және келісім сарайында ұйымдастырылып, оларға қатысу үшін еліміздің барлық өңірінен 500-ден астам жас таланттар келді.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бейбітшілік пен Келісім сарайы, «Шабыт», Ұлттық Өнер университеті ордаларында бес күн бойы Қазақстанның барлық аймақтары мен қалаларынан келген қатысушы конкурсанттар өз номинациялары бойынша үздіктер қатарына қосылу үшін көрермен қауымға өнерлерін көрсетті. Шығармашылық марафонға құрамында 35 адамы бар Шығыс Қазақстан облысынан командасы да қатысты.

Дельфий ойындарының қорытындысы бойынша Шырайлы Шығыстың командасы қоржынына 25 медаль алып қайтты.

Фестиваль қорытындысы бойынша алтын медальмен және І дәрежелі дипломдармен марапатталған Зайсан ауданы, М. Ломоносов ат. ОМ 6 сынып оқушысы Сағибекова Шұғыла (көркемсөз оқу) мен Семей қаласы, №35 ОМ 7 сынып оқушысы Галькеев Руслан (баян/аккордеон) 2016 жылы өтетін халықаралық ойында біздің еліміздің намысын қорғайды.

Барлық қатысушыларды жеңістерімен құттықтаймыз! Шығармашылық табыстар тілейміз!

ЕЛБАСЫ МҰРАТЫ – ЕЛ БАҚЫТЫ

1 желтоқсан Қазақ халқы үшін ерекше күн. Бұл күн әлем тарихында - тәуелсіз Қазақ елінің іргетасын қалап, шекарасын шегендеп, болашаққа бағыт-бағдар берген Елбасының халық алдындағы ұшан-теңіз еңбегіне көрсетілген құрмет ретінде белгіленген - Тұңғыш Президент күні.

Тарихи кезеңдермен салыстырғанда аса қысқа уақыт аралығында біздің мемлекетіміздің әлемге танымал елдің біріне айналуына бірден-бір себепкер Елбасымыздың сарабал саясаты десек, елдігіміздің туын ең алғаш тұғырға қадап, бабалар аманатын арқалап, Мәңгілік ел болуды мақсат тұтқан Тұңғыш Президенттің ерен еңбегінің жоғары бағалануы да тарихи заңдылық.

Осы мерекеге орай бойларына қазақстандық патриотизмді, отансүйгіштікті, ұлтаралық келісімді қалыптастыру және өз елі үшін мақтаныш сезімін ояту мақсатында облыс оқушылары арасында Қазақстан Республикасының «Елбасымен бірге жарқын болашаққа!» атты эссе жазу мен бейнесюжет жасаудан облыстық жас журналистер байқауы өтті.

Оқушылардың шығармашылық жұмыстары өзінің көркемдігімен, терең мазмұнымен және тақырыптың жан-жақты ашылуымен ерекшеленді. Оқушылар эсселері мен бейнесюжеттерінде Ұлт Көшбасшысының тәуелсіздік жылдардағы табыстары мен жетістіктерін, Қазақстанда демократиялық мемлекет пен азаматтық қоғам құрудағы рөлін, «Нұрлы Жол – болашаққа бастар жол» деп аталатын Жолдауындағы ордалы ой-толғамдардың өзара сабақтасып жатқаны туралы жазып көрсетті.

Сонымен, бұл ұлтымызды ұйыта түсуге үлес қосатын тағы бір игілікті шара болды деп есептейміз. Бабаларымыздың даналық ойларының, канатты сөздерінің, ұрпақтарына қалдырған бай шығармашылық мұрасының – бүгінгі тәуелсіз елдің тірегі, жас жеткіншектерге тағлымы зор, үлгі-өнеге болатынына кәміл сенеміз. Мүмкін, болашақ ақиық ақындар мен қаламы жүйрік жазушылар осы балалардың араларында тұрған болар деп ойлаймыз. Шығармашылық сайысқа негізінен білімді, жауапкершілігі мол, шешендік қабілеті жоғары оқушыларымыз қатысқан сияқты. Осы сайысты қорыта отырып, еліміздің болашағы жарқын екендігіне сеніміміз мол. Елімізде мұндай жастардың көптеп өсіп келе жатқанына қуанып, Тәуелсіздігімізді аңсаған әрқайсымыз ырза болдық. Оқушыларымыздың барлығы да зейінді де зерделі жастардың қатарынан көріне берсін.

«Елім мен үшін не істей алады», - деп сұрамай, «Елім үшін мен не істей аламын», - дегенді мақсат етсек, болашағымыз жарқын болары анық. Барыс бейнелі болашақтың еңсесі биік, өзгелермен терезесі тең болатынына сенім мол.

Бүгінгі жас өрендерге үлкен сенім артамыз. Жас журналистер байқауында 21 оқушы жүлдегер атанды. Байқауда орын алған жас ақындарымызға қанаттарың талмасын, өнерлерің өрістей берсін демекпіз. Жарқын болашақ жаңалықты жаны сүйетін жастар қолында. Ендеше өз елінің тарихын, әдет-ғұрпын, өнерін біліп, небір асыл қасиеттерін бойына сіңірген жастарымыздың қатары көбейе берсін. ауда орын алған жас ақындарымызға қанаттарың талмасын, өнерлерің өрістей берсін демекпіз.

ЖАС ӨНЕРПАЗДАР БАЙҚАУЫ

2015 жылдың 17-20 қарашасы аралығында облыстың жалпы білім беретін мектептерінің 5-10 сынып оқушылары арасында эстрадалық әндер, халықтық әндер бойынша екі кезеңде Шүлбі кентінде І облыстық «Алтын дауыс» жас вокалистер конкурсы өтті.

Ереже бойынша қатысушылар әнді нақышына келтіре орындап вокалдық интонация тазалығы мен техниканы меңгерулерін шебер көрсетті.

Оқушылардың бос уақыттарында шара ұйымдастырушылары Шүлбі кентіндегі "Дарындылықты дамыту және оқытудың қосымша формалары" зертханасының қызметкерлері түрлі ойын-сауықтар өткізді. Бірінші күні "Мен, сен, ол - бәріміз бірге достармыз" атты танысу кешімен басталған сайыс "Жас бишілер", "Серілер және бикештер" атты мәдени-танымдық іс-шаралармен аяқталды. Қатысушылар үшін күнделікті ритмика бойынша флеш моб "Билейміз - бірге" шеберлік сыныптары өткізілді, дене шынықтыруға байланысты "Күштілер, батырлар, шымырлар" спорттық эстафета ұйымдастырылды. Сайыскерлерге Шүлбі кентіндегі балалар музыка мектебінің оқушылары "Музыка дыбысымен" атты концерттік бағдарлама көрсетті.

Десек те биылғы жас өрендер байқауы мерекесінің өзіндік жаңалығы да бар. Бұл байқау қатысушылар үшін нағыз мерекеге айналды десе де болады. Кешкі демалыста оқушылар өз араларында әуенді ән салып, танымдық ойын жарыстар ұйымдастырып, би ырғағын тамашалады. Мереке құшағындағы Шүлбі кенті қатысушылардың әр күнін қызықты фестивальге айналдырғандай болды. Ұйымдастырылған шаралардың барлығы да оқушылар көңілінен шықты. Айталық, салауатты өмір салты да бұл өрендер сайысында жат болмаған екен. Ұйымдастырылып өткізген спорттық эстафеталар барлық оқушылардың спортқа, салауатты өмір салтына деген ынталарын арттыра түсті.

Ән мерекесі осындай қызықты шараларға толы болды. Алаңның бір жағында ән-күй әуелеп жатса, екінші жағында түрлі спорттық сайыстар өткізілді.

Бұл өткізілген шараның мақсаты - шығармашыл балаларды анықтау, дамыту және оларға қолдау көрсету, сахнада ән айта білу шеберліктерін қалыптастыру, жас вокалистерге шығармашылық қабілеттерін көрсету болып табылады.

Байқағанамыз – бұл күні додаға түскендердің бәрі де өздерін жеңімиаз сезінді. Себебі, бәрінің де өнерге, музыкаға, би өнеріне

деген ынтасы арта түскендей болды.

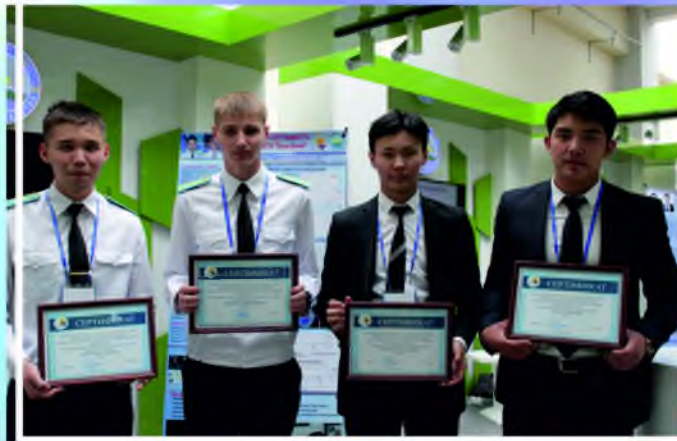
Міне, осылай оқушыларымыз «Жас өрендер» байқауынан желпініп, бой сергітіп қайтты. Алған әсерлері де мол.

Ең бастысы, сахнада шебер ән айта білетін шығармашыл балалар анықталды. Эстрадалық, халықтық әндерді шебер орындайтын тағы бір өнерлі жас өрендердің анықталғанына қуанамыз.

Ендеше, біз де көпшілік мерейін өсіріп, талайларды тәнті еткен жас өрендер байқауына бейбітшілік, ынтымақ, достық тілеп, ән мерекесі жалғаса берсін демекпіз.

**Шығыс Қазақстан облысы
Өскемен қаласы
Ворошилов көшесі, 79
тел:8/7232/552012
Таралымы 100 дана**

www.shygysdaryny.kz